

heiskaset

Heiskasten sukulehti nro 1/2020

Onnea!

Sisältö

Puheenjohtajan tervehdys	3
Toimituksen palsta	4
Heiskaset-lehti 30 vuotta!	5
Muistikuvia sukuseurasta	7
Onnea 70-vuotiaat Aino ja Paula!	8
Savupirtistä Saskatchewaniin	12
Mihin sukuhaaroihin seuramme jäsenet kuuluvat?	16
Lapsuuden ajan muistoja haavojen hoidosta ”suhteutettuna” nykypäivään!	19
Sukuunsa suopetäjä, tekijäänsä tervaskanto	20
Tuusniemen Heiskaset vuosisatojen saatossa	22
Ensimmäinen tanssimatka	26
Aloittaisinko sukututkimuksen	28
Minun oma sukupuuni	32
Heiskasten Sukuseuran 60 vuotta	34
Heiskasten Sukuseuran 60-vuotisjuhlat pidetään vuonna 2021	35
Toinen tapa harrastaa historiaa	36
Kenraali ”Kylmä Kalle” Kaarlo Aleksanteri Heiskasen syntymästä 125 v.	40
Kasvun ihme -sarjakuva	59
Merkkipäiviä	60
Heiskasten sukuseura ja hallitus	61
Heiskas-tuotteet	62

Julkaisija: Heiskasten Sukuseura ry

Y-tunnus: 204431-3

Heiskaset-lehden toimitusneuvosto:

Hannu Heiskanen ja Perttu Kähäri

Vastaava päätoimittaja: Perttu Kähäri

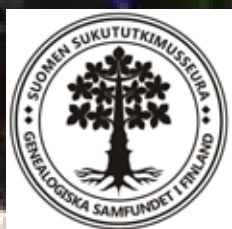
Taitto: Susan Wilander

Heiskaset-lehden tunnus: Toivo Heiskanen

Kannen kuva: 60

Kuva: Susan Wilander

Paino: Trinket, Helsinki

Puheenjohtajan tervehdys

Kuten hyvin tiedämme, loppupalvesta lähtien olemme kaikki eläneet globaalisti ennennäkemättömässä tilanteessa koronaviruksen aiheuttamien haasteitten vuoksi. Tämän johdosta erilaiset yleisötilaisuudet on määrätty toistaiseksi peruttaviksi ja seuramme hallitus tekikin asian johdosta sähköpostipalaverissaan päätöksen Heiskasten 60-vuotisjuhlien perumisesta tältä vuodelta ja niiden siirtämiseksi vuodella eteenpäin.

Olemme tehneet vastaavalla ohjelmalla vastaavat varaukset samoihin paikkoihin 10.-11.7.2021. Kaikille jo tämän vuotisiin juhliin ilmoittautuneille on tiedotettu asiasta henkilökohtaisesti ja heitä on myös pyydetty tarvittaessa perumaan majoitusvarauksensa.

Koronatilanne elää päivittäin ja jopa tunteittain ja tulevaisuutta on käytännössä mahdotonta ennustaa. Niinpä tärkeää onkin, että

kaikki, ja erityisesti ikäihmiset, noudattavat maan johtajien ja viranomaisten ohjeita ja määräyksiä. Oma ja lähimmäistemme terveys on nyt kaikkein tärkeintä, eikä sen varjolla kannata kenenkään alkaa sooloilemaan. Laajemmat seuraukset saattavat nimittäin olla arvaamattomat.

Kaikesta huolimatta toivotan kaikille lehtemme lukijoille aurinkoista ja reipasta kevätmieltä ja toivon, että tämäkin lehti osaltaan piristää meidän kaikkien muuttunutta arkea.

Kotkassa huhtikuussa 2020

Hannu Heiskanen
puheenjohtaja
Heiskasten sukuseura ry.

Toimituksen palsta

Tervetuloa lukemaan kaikkien aikojen paksuinta Heiskaset-lehteä!

Käsissäsi on Paksu-Heiskanen, ennen näkemättömän paksu Heiskaset-lehti, jossa on peräti 64 sivua. Ajattelimme että näinä poikkeuksellisina aikoina monella meistä on myös tavallista enemmän aikaa lukea – ehkä jopa pulaa tekemisestä. Päätimme palvella jäseniämme tavallista runsaamman jäsenlehden muodossa ja tehdä tuhdin jättilehden.

Lehdessä on siis poikkeuksellisen paljon juttuja, joten toivottavasti jokainen löytää itselleen kiinnostavaa lukemista. Eikä siinä kaikki, sillä toukokuussa ilmestyy myös peräti kaksi Sukuseuran julkaisemaa kirjaa. Tämä kuukausi jää siis todella sukuseuran historiaan! *Sukuunsa suopetäjä, tekijäänsä tervaskanto* on sukututkijoiden Kaija Heiskasen ja Ari Kolehmaisen kirja, jossa tuodaan yhteen sukuseuran teettämän DNA-tutkimuksen ja arkistolähteiden löydökset. Niiden avulla on useimmat sukuhaaramme pystytty vihdoin tuomaan yhteen. *Heiskasten sukuseuran 60 vuotta* puolestaan kokoaa yksin kansiin sukuseuran keskeiset tapahtumat 2010-luvulta sukuseura-aktiivien kirjoittamina.

Näiden kirjojen piti ilmestyä kesän 60-vuotisjuhlille. Juhlat siirtyivät ensi vuodelle, mutta päätimme julkaista kirjat kuitenkin nyt juhlavuoden kunniaksi. Tästä lehdestä löytyy kirjojen esittely ja myös mainio yhteistarjous – tilaa heti!

Tämä lehden numero on pullollaan kiinnostavia juttuja. Lehdessä juhliataan monia vuosijuhlia. Sukuseuran 60-vuotisen taipa-
leen lisäksi Heiskaset-lehti on täyttänyt 30 vuotta, joten teemme katsauksen lehtemme lähihistoriaan. Peräti kaksi hallituksemme jäsentä, Paula Erama-Kuosmanen ja Aino Laakso, saavuttaa tänä vuonna 70 vuoden iän

ja juhlan kunniaksi teimme heistä yhteishaastattelun. Kannattaa lukea! Ja korkeimman luvun lyö pöytään Kylmä-Kalle Heiskanen, jonka syntymästä tuli taannoin kuluneeksi 125 vuotta. Tapani Pakarinen ja Hannu Heiskanen ovat kirjoittaneet laajan katsauksen hänen elämäänsä.

Lehdestä voi lukea myös Anselmi Heiskasen värikkäistä vaiheista Saskatchewaniin asti ja suosiotaan kasvattavasta keskiaikaharrastuksesta. Mukana on myös kaksi mielenkiintoista muistelua vuosien takaa: Jari Heiskasen juttu Lapsuuden ajan muistoja haavojen hoidosta ja Aino Laakson Ensimmäinen tanssimatka. Nämä ovat sellaista arjen historiaa, joka helposti unohtuu kirjata muistiin ja painuu unholaan. Mutta kuinka mielenkiintoista tällaisia juttuja onkaan lukea! Kannustan kaikkia jäseniä kirjoittamaan omista elämäkokemuksistaan.

Päätimme myös uusia muutaman vuoden takaa jutun sukututkimuksen aloittamisesta. Ehkäpä nyt on aika aloittaa harrastus, jota voi helposti tehdä myös etänä?

Tämä lehti syntyy vapaaehtoisvoimin. Suuret, suuret kiitokset kaikille kirjoittajille ja lehtemme taittajalle! Ilman teitä tätä lehteä ei olisi olemassa. Kiitosten myötä toivotan kaikille kirjoittajille ja lukijoille turvallista ja iloista kesää!

Perttu Kähäri

Heiskaset-lehden päätoimittaja

Heiskaset-lehti

Seuraava lehti ilmestyy syksyllä 2020. Aineistopäivä ilmoitetaan myöhemmin seuran kotisivuilla ja facebook-ryhmässä. Aineistoa voi lähettää milloin tahansa päätoimittajalle: Perttu Kähäri, perttu.kahari@aalto.fi.

Heiskaset-lehti 30 vuotta!

Samalla kun sukuseuramme täyttää 60 vuotta, on yhteinen Heiskaset-lehtemme ilmestynyt jo 30 vuotta. Lehti alkoi ilmestyä loppuvuodesta 1989, jolloin sitä alettiin toimittaa A4-kokoisena valokopiona puheenjohtaja Pauli Heiskasen ehdotuksesta. Oma lehti perustettiin, kun Sukuseurojen keskusliiton julkaiseman Sukuviestin kautta viestiminen oli käynyt liian kalliiksi. Kuten hyvien ideoiden esittäjille usein käy, Paulista tuli lehtemme ensimmäinen tekijä ja päätoimittaja. Pauli toimitti lehteä viisi vuotta ja jo tänä aikana lehti muuttui A5-kokoiseksi lehtimäiseksi julkaisuksi.

Vuonna 1995 lehden toimittamisesta otti vetovastuun Leena Heiskanen, joka ei lehteen jälkeen ole jättänyt kukaan. Tässäkin lehdessä on Leenan juttu, jossa hän muistelee toimintaansa sukuseurassa ja lehden parissa. Leenan aikana lehdessä ryhdyttiin julkaisemaan onnitteluja merkkipäiviään viettävälle sukuseuran jäsenille. Samoin ryhdyttiin mainostamaan sukuseuran jäsentuotteita. Sekä onnitteluja että mainoksia löytyy tästäkin lehdessä. Päätoimittajana Leena toimi vuoteen 2011 asti. Vuonna 2004 Leena tosin piti taukoa, jolloin lehdestä vastasivat Markku Heiskanen ja Kaija Heiskanen.

Leenan jälkeen 2010-luvulla lehden päätoimittajuus onkin vaihtunut sitten tiuhempaan. Lieneekö syynä kasvaneet paineet lehden menestyksen myötä? Lehtemme ni-

mittäin palkittiin vuosina 2004 ja 2008 Sukuseurojen keskusliiton sukulehtikilpailussa. Kolmannen kerran lehti palkittiin vuonna 2015. Voittoa ei kuitenkaan ole hellinnyt kertaakaan, joten jatkamme yrittämistä! Leenan jälkeen lehden toimittajana oli lyhyen aikaa Marja Hotti, jonka jälkeen vastuun otti pitkäaikainen seura-aktiivi Eija Heiskanen vuoden 2012 alusta. Eijan aikana lehti ryhtyi ilmestymään kolmesti vuodessa ja työmäärä siten kasvoi.

Vuoden 2016 alusta päätoimittajan pesti siirtyi toiselle pitkäaikaiselle seura-aktiiville Bo Weckströmille, joka otti vastuulleen myös lehden taiton. Tätä ennen lehden taitto oli tehty jonkun aikaa lehden painossa. Aiemmin lehdellä oli pitkään ammatitaittaja Elina Heiskanen. Valitettavasti Bon kausi jäi kuitenkin lyhyeksi, koska hän menehtyi vuoden 2017 alkupuolella. Tällöin lehden otti vastuulleen nykyinen päätoimittaja Perttu Kähäri ja taiton otti hoitaakseen Susan Wilander. Lehdestä on ilmestynyt 2010-luvulla myös kolme erikoisnumeroa. Hannu Heiskasen toimittamana ilmestyi Perinne Extra vuonna 2011 (numero 2A/2011) ja 25-vuotis Juhlaxtra vuoden 2014 lopussa (lehti 3A/2014).

Heiskaset-lehtien vuotuinen sivumäärä 1989-2019.

Vuonna 2018 ilmestyi Kaija Heiskasen toimittama DNA-extra nimellä ”Heiskas-suvun alkuvaiheista Savossa – DNA-tutkimuksen uudet löydökset” (numero 2/2018).

Lehti on kehittynyt paljon vuosien varrella. Tätä kehitystä on kuvattu erinomaisesti 25-vuotis Juhlaextrassa, joka löytyy sukuseuran kotisivuilta. Lehti on ilmestynyt 2010-luvulla pääosin kolmesti vuodessa, joskin nyt ollaan palaamassa ainakin toistaiseksi kahden numeron vuositahtiin. Toisaalta lehden vuotuinen sivumäärä on kasvanut jatkuvasti. Tätä kuvaa ohessa oleva grafiikka, josta näkyy lehden kunkin vuoden numeroiden yhteenlaskettu sivumäärä koko lehden historian aikana. Ennätysvuosi oli 2014, jolloin ilmestyneissä neljässä numerossa oli yhteensä peräti 138 sivua. Lehden historian paksuin numero on puolestaan tämä numero, peräti 64 sivun Paksu-Heiskanen.

Lehti on myös saanut lisää väriä vuosien saatossa. Ensimmäisen kerran väriä lehteen ilmestyi vuonna 2003, jolloin kannet olivat värilliset. Vuonna 2004 julkaistiin yksi kokonaan värillinen numero, mutta sen jälkeen väriä oli pitkään vain kansissa ja kansien sisälehdeillä. Väripainatuksen hinta on kuitenkin viime vuosina laskenut, joten vihdoinkin – ja vasta – vuonna 2017 lehti muuttui kokonaan

värilliseksi.

Paksut ja kiintoisat lehdet eivät olisi tietenkään mahdollisia ilman ahkeria kirjoittajia. Sellaisia lehdessä on totta tosiaan riittänyt. 25-vuotis Juhlaextrassa julkaistiin kirjoittajien TOP 10 –taulukko, jonka kärjessä oli silloin Leena Heiskanen. Viimeisten viiden vuoden aikana kärkisija on kuitenkin vaihtunut ja ykköspallilla on nyt puheenjohtajamme Hannu Heiskanen. Onneksi olkoon! Hannu on kirjoittanut lehteemme vuodesta 2005 lähtien käsittämättömät 163 juttua, joissa on yhteensä 349 sivua. Kisa on tosin tiukka, sillä Leenalla on koossa 158 juttua ja 245 sivua. Leena on myös lehden pitkäaikaisin kirjoittaja aloitettuaan jo vuonna 1991. Kolmantena taulukossa on armoitettu sukututkijamme Kaija Heiskanen. Näiden veteraanien lisäksi voi ilolla todeta, että lehti on saanut myös uusia kirjoittajia ja viiden viime vuoden aikana TOP 10 –listalla onkin vaihtunut puolet kirjoittajista.

Perttu Kähäri

Jutussa on käytetty lähteenä Hannu Heiskasen toimittamaa Heiskaset-lehden 25-vuotis Juhlaextraa (lehden numero 3A/2014)

Sijoitus	Kirjoittaja	Juttujen määrä	Yhteensä sivuja	Vuodet
1	Hannu Heiskanen	163	349	2005-2019
2	Leena Heiskanen	158	245	1991-2019
3	Kaija Heiskanen	54	103	1994-2019
4	Markku Heiskanen	31	54	1995-2019
5	Eija Heiskanen	45	47	1992-2014
6	Jorma Heikkilä	32	39	2001-2019
7	Perttu Kähäri	26	38	2013-2019
8	Voitto Heiskanen	14	26	2014-2018
9	Orvokki Weckström	16	24	2008-2019
10	Marja Hotti	13	23	2009-2014
10	Anne-Mari Heiskanen (ent. Pelkonen)	2	23	2019

Ahkerimmat Heiskaset-lehteen kirjoittajat vuosina 1989-2019 TOP 10.

Muistikuvia sukuseurasta

”Olemme kokoontuneet kunnioittamaan esi-isiemme työtä ja perustamaan sukuseuraa, joka pyrkii vaalimaan suvun yhteenkuuluvuutta ja suorittamaan keskitettyä sukututkimusta.” Näin sanoi Kullervo Heiskanen ava-
tessaan Heiskasten sukuseuran perustavan kokouksen ravintola Kestikartanossa Helsingissä 21.2.1960. Varsinaiset seuran syntysanat lausuttiin jo edellisenä kesänä Rantasalmen Porosalmella, jossa ajatus alkoi itää Heiskalan-tilan 300-vuotisjuhlissa. Rantasalmen Porosalmella oli tarkoitus juhlia seuramme 60-vuotistaivalta, mutta toisin kävi. Kaikki tapahtumat jouduttiin peruttamaan, koronaviruksen saapuessa maahamme ja koko maailmaan.

Heiskaset-lehteä ryhdyttiin toimittamaan lehden muodossa 1990-luvun alussa. Asioista tiedotettiin aiemmin kirjeitse ja kopioina jäsenistölle. Täytyy mainita, että 1960-luvulla ei kaikissa talouksissa ollut edes puhelinta käytössä. Lehteä tehtiin alussa monistamalla kopiokoneilla, jäsenkunnan kasvaessa siirryttiin kirjapainon asiakkaaksi ja mm. Yliopistopainossa oltiin asiakkaana lukuisia vuosia. Lehden taitto tapahtui kuitenkin käsin leikkaa ja liimaa systeemillä, 2000-luvulla oltiinkin jo digiaikakaudella.

Merkittävä tapahtuma seuran historiassa oli kesällä 1995 seuran viettäessä 35-vuotisjuhlaa Kangaslammin Harjurannan koululla, juhlassa paljastettiin prof. V.A. Heiskasen syntymän satavuotismuistomerkki. Muistomerkkin tekijä on taiteilija Nina Sailo. Kangaslammin liittyessä Varkauteen jouduttiin muistomerkki siirtämään uuteen paikkaan, paikaksi valikoitui Varkauden Kassiopeia Tähtitieteellinen yhdistys jolla on observatorio Varkauden Härkämäellä, noin 30 km Varkaudesta. Olen vierailut siellä usein ja suosittelen lämpimästi paikkaa vierailukoh-

teenä. Sinne pihalle on mm. istutettu kataja V.A. Heiskasen muistoksi.

Heiskasten sukukirjan ensimmäinen painos julkaistiin sukukokouksessa Leppävirralla, silloinen seuran puheenjohtaja Markku Heiskanen esitteli kirjan jäsenistölle. Kaija Heiskanen teki suurenmoisen työn kootessaan mahtavan aineiston painokuntoon julkaistavaksi. Aineistoa oli kerätty vuosikymmeniä. Veljekset Pentti, Kyösti ja Juhani Heiskanen tekivät suururakan ja olivat keskeisinä henkilöinä aineiston keruussa, kuten myös sisarukset Eila ja Anja Heiskanen Kuopiosta.

Kirjalla oli suuri kysyntä ja uusi painos otettiin jo seuraavana vuonna. Kirjasta on otettu vielä korjattuja painoksia, joista on ollut vastuussa seuramme nykyinen puheenjohtaja Hannu Heiskanen.

Olen ollut seuran toiminnassa mukana jo noin 40 vuotta - onhan se pitkä aika, mutta on varmaankin vielä joitakin kauemmin olleita esim. perustajajäseniä mukana. Minulla on ollut onni myötä tavatessani ihania Heiskasia eri puolelta Suomea ja eri sukuhaaroista. Kaikilla meillä on ollut surua ja murhetta matkamme varrella, mutta se kuuluu tähän elämään, Ketään teistä en unohda. Tunnen syvää kiitollisuutta ja mielihyvää mitä nämä vuodet seuramme kautta ovat minulle antaneet.

Lämpimästi Leena Heiskanen

Onnea 70-vuotiaat Aino ja Paula!

Hallituksen jäsenet Paula Erama-Kuosmanen ja Aino Laakso syntymäpäivähaastattelussa.

Sukuseuramme hallituksen jäsenet Paula Erama-Kuosmanen ja Aino Laakso täyttävät kumpikin 70 vuotta tänä vuonna. Paulan syntymäpäivä oli jo tammikuussa, Aino puolestaan juhlii tasavuotia lokakuussa. Juhlan kunniaksi teimme yhteishaastattelun, koronan aikaan sopivasti Skypellä.

Mistä olet kotoisin ja mitä sukuhaaraa edustat?

Paula: ”Olen Helsingistä Kruununhaasta kotoisin ja olen Tuusniemen 1 haaraa. Turusta vapautui aikoinaan sopiva työpaikka autovuokraamosta ja muutimme ensin Turkuun. Tämän nykyisen omakotitalon ostimme Maskusta 30 vuotta sitten. Jos saisin lottovoiton, voisin muuttaa takaisin Helsinkiin Töölöön

tai Munkkiniemeen, kun juuret on Kruununhaassa. Mutta täällä on luonto ja elämä. Seuraan monia lintuja päivittäin ja kurkia pellolla. Meillä on hehtaarin piha, joten tänne mahtuvat kaikki 19 lastenlasta ja vanhempansa tarvittaessa. 19. lapsenlapsi syntyi huhtikuussa.”

Aino: ”Olen syntynyt Värtsilän kunnassa. Sodan jälkeen yli puolet kunnan pinta-alasta jäi Venäjän puolelle. Isäni toimi kunnan omistamalla maatilalla tilanhoitajana. Äiti oli koulutukseltaan diakonissa. Tuohon aikaan diakonissalaitoksen käyneet saivat myös sairaanhoitajan pätevyyden. Isä oli sodissa rintamalla ja äiti sota- ja kenttäsairaaloissa töissä. Isälleni sattui töissä tapaturma, jonka jälkeen työnteke maatilalla ei enää onnistunut. Muutimme Vesilahdelle, jossa äiti toimi diakonissana. Olen asunut myös Suonenjoella, jossa meillä oli pieni maatila. Isä kasvattei siellä mansikoita ja marjapensaita. Äiti oli osastonhoitajana vanhainkodissa. Mansikan

keruu oli jokavuotinen kesätyö. Polvet ja selkä olivat kovilla isällä ja minulla. Eläkkeelle jäätyään vanhempani ja minä muutimme Joensuuun. Pääsin opiskelemaan Tampereen yliopistoon yhteiskuntatieteitä. Muutin sitten Mäntsälään, josta mieheni on kotoisin. Kuulun Suur-Pielisjärven sukuhaaraan.”

Miten olet päätenyt mukaan sukuseura-toimintaan? Mitä se sinulle antaa?

Paula: ”Helsinkiläisenä päätin,etten jää Turun seudulle yksin. Sitten löysin Tuovi-tädin kirjoista eno Lemmetyisen. Nimi kuulosti tutulta, joten kävin puhelinluettelon läpi ja löysin sieltä Reinon. Soitin hänelle ja sanoin että olen sitä mieltä, että olemme sukulaisia ja hän sanoi että tuolla asenteella varmaan ollaankin. Hänen veljensä Risto oli sukututkija ja sitä kautta löytyi Lemmetyisiä joita on Turussa valtava suku. Kristiina Lemmetyinen meni aikoinaan naimisiin Daavid Heiska-

sen kanssa, mistä tuli yhteys Heiskasiin. Puheenjohtajamme Hannu sitten pyysi mukaan Heiskasten sukuseuraan ja varoitin häntä, että minusta et eroon pääse. Näin tulin mukaan sukutoimintaan ja olen tutustunut äitini sukuun. Tämä on ollut äärettömän antoisaa ja suku on minulle todella tärkeä. Olen kiitollinen että löysin Lemmetyiset ja Heiskaset.”

Aino: ”Serkkuni Arvo Heiskanen on ollut pitkään sukuseurassa ja hän houkutteli mukaan. Suku kiinnosti jo aikaisemmin. Yritin kysellä isältä kaikenlaista, muttei hän kertonut juuri mistään mitä aiemmin oli tapahtunut. Sukuseuraan liityin vuonna 2010 ja olin 50-vuotisjuhliissa mukana. Kysyin lähelläni istuneelta Timo Heiskaselta, oliko hän toiminut Kuopiossa inssiajoista vastaavana katsastusinsinöörinä ja hän sanoi kyllä. Hän oli minulla inssiajossa ja sanoi silloin, että ajat liian lujaa. Sanoin hänelle, ettei olisi kannattanut antaa sitä korttia vielä. Oli hienoa tavata siellä

tuollainen henkilö.”

Paula: ”Sukujuhlat on aivan ihania! Ihan hämmästyttävä kuinka kivoja ja fiksuja ihmisiä siellä on, ei jäykkää vaan hauskoja tilaisuuksia.”

Aino: ”Olen ollut mukana useilla sukusuramatkoilla. Ne ovat aina olleet mielenkiintoisia ja hyvin järjestettyjä.”

Mitä perhe ja suku sinulle merkitsevät? Keitä kuuluu perheeseesi ja lähisukuun?

Paula: ”Minulla on kolme poikaa ja Ristolla viisi lasta, mutta meillä ei erotella: kaikki on meidän lapsia ja lapsenlapsia ja kaikki saa ovesta vyöryä tänne. Kaikki on hajallaan maailmalla: Singaporessa, Virossa ja vaikka missä. Onneksi on Skype ja kesällä yleensä kaikki tulee Suomeen, täällä ja mökillä meitä on 40 yleensä. Myös 94-vuotias isäni asuu luonamme, Minulla on myös veli ja sisko Ruotsissa. Jos lapsista ei kuulu, soitan heti, onko kaikki kunnossa. Olen hyvin sukurakas, kaipaen näitä ihmisiä.”

Aino: ”Perheeseeni kuuluvat mies ja kaksi yhteistä poikaa, joista vanhemmalla on kaksi lasta. Samoin perheeseeni kuuluu puolisoni kaksi tyttärtä, joista toisella on kaksi tyttärtä. Meillä on tiivis yhteisö lasten ja lastenlasten kanssa. Vanhin lapsista sairasti juuri koronan, mutta toipui siitä hyvin. Kauan se kuitenkin kesti. Lapsenlapseni kävivät äsken tuomassa suklaaleipää - ruista, rusinoita ja suklaata - ja minulla oli pääsiäiskassi heille. Nuorempi, 3-vuotias, olisi halunnut halata, loukkaantui ja meni auton alle piiloon, kun ei voinut halata.”

Paula: ”Meillä myös pieni 3-vuotias haluaa halata. Sydäntä särkee kun lapsenlapset ei saa tulla.”

Aino: ”Serkkuja on mieletön määrä. Isäläni oli 12 sisarusta ja äidillä 11. Meidän perhettä pidettiin erikoisena, kun olin ainoa lapsi. Serkkujen kanssa oltiin paljon yhdessä, kesäisin melkein kuukausi kierrettiin sukulaisissa.”

Eikös 1960-70-lukujen taite ollut hurjaa aikaa - millaista oli olla nuori silloin?

Paula: ”Me asuttiin Helsingissä ja sitten olin Amerikassa vuosina 1966-69. Se oli mahdollavaa! Sikäläistä koulusysteemiä kritisoitiin, mutta opettajat ottivat oppilaat huomioon. Matikan opettaja huomasi heti jos en ymmärtänyt ja otti asian uudelleen. Siellä minulla oli täydellinen perhe, olen edelleen tekemisissä heidän kanssaan. Sikäläiset vanhempani olivat Kansainvälisen yliopistossa professorina ja kirjastonhoitajana ja asuimme kampuksella. Kirjoitin ylioppilaaksi siellä, mutta sitä ei Suomessa hyväksytty. Pyrin opiskelemaan mutten päässyt, kun yo-todistusta ei hyväksytty. Se oli haasteellista aikaa mutta Amerikka antoi minulle paljon. Vietnamin sota oli aika julmaa. Siellä oli suuret luokat ja aina tuli ilmoitus jostain luokkakaverista, joka oli kuollut Vietnamin sotaan. Jotkut ystäväni teeskentelivät, että heillä oli mielenterveysongelmia eivätkä joutuneet armeijaan.”

Aino: ”Minulla oli aika railakasta silloin. Olin aloittanut opiskelun Tampereen yliopistossa. Tuli yllätyksenä, että heti piti ottaa kantaa kaikkeen, Vietnamin sotaan ja rauhan kysymyksiin. Se olikin helppoa, kun oli rajalla asunut. Meillä oli Värsilässä hiilikuituverhot ikkunoissa, kun raja oli valaistu ja naapuri piti usein yöllä sotaharjoituksia. Kun kysyttiin kannanottoja, vaihtoehtoja oli tasan kaksi: puolesta tai vastaan. Vappuna ei voinut käyttää ylioppilaslakkia, kun silloin sai riistäjän maineen. Kainuulaisen tyttökaverini kanssa naurettiin, että meidän riistäjiä vastaan olivat! Kiersimme kaikissa vapputapahtumissa. Viini virtasi, se oli täyttä elämää ja oli vapauden tunne, vaikka se meininki oli niin ahdaskatseista. Medialukutaito oli tärkeää, kun siihen aikaan kaikki asiat tuntuivat menevän samaan suuntaan. Kävimme Leningradissa ja Moskovassa ja hauskaa oli. Kiersimme linja-autolla Terijoet ja kaikki paikat, mihin ei olisi saanut mennä. Meitä seurattiin. Tiettyyn

aikaan olisi pitänyt olla tietyissä paikoissa ja jos emme olleet, piti keksiä tekosyitä, autonrenkaan vaihto tai muuta vastaavaa.”

Paula: ”Meillä Amerikassa taas oli niin tiukka kuri, ettei saanut alkoholia ottaa ollenkaan.”

Aino: ”Yksi kesä kului kansainvälisellä vapaaehtoisella työleirillä Sveitsissä. Menimme sinne junalla Keski-Euroopan läpi, Leiripaikka oli noin 2000 metrin korkeudessa Alpeilla, Päivisin raivasimme vesureilla kinttupolkuja ja yöt nukuimme vanhassa karjasuojassa. Ryhmän jäsenet olivat seitsemästä eri maasta, kaksi Suomesta. Meiltä kysyttiin heti, miten pääsitte tänne, tulitteko Itä-Saksan kautta? Sitten ihmeteltiin, miten tiesimme niin paljon kaikenlaista vai oliko meille pidetty koulutus ennen lähtöämme. Kerroimme, että olemme oppineet asiat koulussa. Leirin lopussa meille sanottiin, että pääsette pakenemaan täältä suoraan Amerikkaan, jos haluatte. Me ilmoitimme, että lähdemme takaisin kotiin jatkamaan opiskelua.”

70 vuoteen mahtuu paljon. Mikä on ollut tärkeää elämäsi varrella?

Paula: ”Lasten syntymät, olen ollut kiitollinen pojista ja että olen saanut terveet lapset. Amerikka oli yksi tärkeimmistä myös. Ja vähätteleättä ex-puolisoita, lapset on olleet kaikkein tärkeimmät.”

Aino: ”Kyllähän se on ollut lasten syntymät ja perheen perustaminen. Lapset ovat olleet terveitä ja pärjänneet varsin hyvin. Tärkeätä on ollut myös se, että olen päässyt opiskelemaan tänne etelämpään, koska silloin aikoinaan jos jotain halusin, piti lähteä. Ensimmäiset ulkomaan matkat olivat hyvin harvinaisia meidän piireissä ja se kehitti ajattelutapaa. Puoliso on nyt tuolla palvelutalossa, mikä oli myös iso muutos.”

Paula: mitä haluaisit sanoa Ainolle?

”Aino, jaksamista ja voimia! Olen kiitollinen

että olet tässä ja olemme sukuseurassa ja ystäviä!”

Aino: mitä haluaisit sanoa Paulalle?

”Sinun elämäsi on ollut hyvin erilainen kuin minulla. Suomi on ollut hyvä maa meille, minulle se on antanut mahdollisuuden koulutautua, vaikka ei aina rahaa ollutkaan. Tämä suku on täynnä hauskoja ihmisiä ja hyviä tyyppejä. On ollut hienoa tutustua sinuun ja olla yhdessä.”

Uskallatteko jo antaa elämänohjeita nuoremille?

Paula: ”Kirjoittelen lapsilleni aika paljon. Sanon, että olkaa kiitollisia siitä mitä teillä on, rakastakaa ja halikaa lapsianne ja puolisoitanne. Live, love, share and care. Tittelin perusteella ei valita ystäviä, jos roskakuskit tai siivoojat ei työskentelisi, olisimme pulassa. Muistakaa antaa arvoa kaikille ihmisille.”

Aino: ”Näinä aikoina, kun tietoa tulee joka tuutista, pitäisi muistaa, että siinä on aina jonkun näkökulma. Sen opin opiskeluaikoina. Se opetti, miten tärkeää on olla kriittinen. Jokainen sukupolvi toistaa aina tietyt asiat, nuorista ollaan aina huolissaan. Itselleen pitää olla armollinen ja huolehtia itsestään. Sitten pystyy tukemaan myös muita. Nyt eletään sellaista aikaa, jota sodanjälkeiset sukupolvet eivät ole ennen kokeneet. Nyt sen huomaa, miten tärkeitä läheiset ihmiset ovat, kun joutuu olemaan heistä erossa.”

Sukuseura kiittää haastattelusta ja onnittelee Paulaa ja Ainoa!

Haastattelijoina Perttu Kähäri ja Susan Wilander

Savupirtistä Saskatchewaniin

Isoisäni isoisa, Anselmi Antinpoika Heiskanen, syntyi vanhempiensa nuorimmaksi lapseksi keskellä kauneinta kesää, heinäkuun 14. päivä 1860. Samana vuonna otettiin Suomessa käyttöön oma valuutta eli markka. Anselmin lapsuuden ensimmäiset koettelemukset ovat tulleet nälkävuosien merkeissä, sillä Suomea ja Länsi-Eurooppaa koettelivat pahat nälänhädät. On laskettu, että Suomessa olisi kuollut peräti kymmenesosa väestöstä nälkään ja kulkutauteihin vuosina 1866-68. Anselmin ollessa kuusivuotias pojannassikka oli talvi erityisen ankara, maassa oli lunta vielä toukokuun puolella runsaasti. Itä-Suomesta joutui lähtemään runsaasti ihmisiä kerjuulle ruuan loputtua. Pettuleipä kuului varmasti Anselminkin päivittäiseen ruokavalioon.

Monen muun lapsen ja nuoren tavoin Anselmista tuli orpo jo 14-vuotiaana; isänsä poika tuskin muisti, sillä tämä oli kuollut pojan ollessa vasta kahden vanha. Orvoksi jäätyään Anselmi asui Antti-veljensä kanssa samaa taloa, kunnes naimisiin mennessään 1884 muutti vaimonsa kanssa asumaan.

Anselmin ensimmäinen puoliso oli nimeltään Anna Katri Poutiainen (1855-1908). He menivät naimisiin 6.8.1884, yli vuosi ensimmäisen lapsensa Antin syntymän jälkeen. Anselmi oli saanut naimaluvan vasta vuotta aiemmin, 23-vuotiaana. Maalla esiaviollinen yhdyselämä oli melko tavallista, vaikkei sitä julkisesti hyväksyttykään. Anna oli naimisiin mennessään ”jo” 29-vuotias ja sulhastaan viisi vuotta vanhempi. Lapsia syntyi yhteensä viisi, joista kolme poikaa eli aikuisiksi saakka, sillä perheen hauraat tyttäret Helena ja Olga kuolivat molemmat ennen kahden vuoden ikää. Tuohon aikaan noin puolet kaikista Suomen lapsista kuoli ennen kuudetta ikävuottaan. Kuolemia aiheuttivat erilaiset kulkutaudit, Anselmin tyttärien kohdalla kirkon-

kirjoissa mainitaan lavantauti. Syynä tähän on varmasti ollut heikko hygieniä ja vastustuskyvyn puute.

Anselmi ei naimisiin mentyään ollut varmaankaan täysin ihanteellinen aviomies. Tuusniemen rippikirjojen mukaan Anselmia oli syksyllä 1886 sakotettu ensimmäisen kerran humaluudesta ja viinan myymisestä. Vuonna 1897 humalapäissään Anselmi varasti talollisen pojalta Koistiselta 600 markkaa rahaa, jotka tämä oli tuonut Kuopiosta ja rehvakkaasti ryypyporukassa esiteltyt. Käräjillä Anselmi syytti ensin veljeään Paavoa ja Koistista, jotka olivat seuraavana päivänä tulleet Anselmin luota rahoja hakemaan. Lopulta Anselmi kuitenkin tunnusti ja hänet tuomittiin Kuopion vankilaan, jossa istui vuoden päivät.

Vapauduttuaan linnasta ei pelkkä maan viljeleminen kuitenkaan Anselmia kiinnostanut, vaan Kuopion merimieshuoneen historiankirjoista löytyy merkintä Anselmista työskentelemässä sisävesilaivalla. Vuosisadan alussa sisämaassa laivaliikenne oli hyvin vilkasta, sillä lähes kaikki ihmisten ja tavaroiden kuljetukset hoidettiin sulien vesien aikaan laivoilla.

Mahtoikohan Anselmi ensi kertaa laivalla ollessaan kuulla, että on olemassa isompiakin laivoja, joiden kanssa voisi matkustaa valtamertenkin yli? Syystä tai toisesta Savon pienet järvet eivät enää Anselmille riittäneet, vaan hän haki itselleen Kuopion lääninhallitukselta ulkomaanpassin vuonna 1902. Passi numero 650 oli kolme vuotta voimassa, ja siihen oli merkitty kohdemaaksi Amerikka.

Suomalaisilla oli monta syytä lähteä. Yleisiä syitä olivat kiristyneet asevelvollisuuslait, Venäjän sortotoimet sekä tietenkin toiveet rikastumisesta. Kun tietoa tihkui rapakon takaa, moni alkoi kaivata aivan uutta elämää,

pois alkeellisista oloista. Amerikkaa taatusti ylistettiin kotipuoleen saapuvissa kirjeissä.

Anselmi oli lähtiessään jo yli 40-vuotias, mikä oli siirtolaisten joukossa harvinaisempaa. Suurin osa lähtijöistä, 60 % oli miehiä ja iältään 15-34-vuotiaita. Mikäli miehellä oli jo perhettä, he yleensä lähtivät ensin ja rahoittivat myöhemmin puolisonsa ja lapsensa myös matkaan.

Anselmin vaimo Anna jäi kuitenkin niin sanotusti rannalle ruikuttamaan, kun sai sanoa aviomiehelleen hyvästit tämän lähtiessä maaliskuussa 1903 matkaan. Tällaisia naisia kutsuttiin ”Amerikan leskiksi”. Kerrotaan, että mikäli miehellä oli kotimaassa ristiriitainen suhde, oli helpompaa lähteä siirtolaiseksi, kuin ottaa avioero. Siirtolaiseksi lähtemistä on siis pidetty tavallaan myös ajan avioerona. Vaimon lisäksi kotipuoleen jäivät kaksi nuorempaa poikaa, sillä vanhin poika Antti Juho (s. 1883) oli samana vuonna jo muuttanut Helsinkiin.

Anselmilla oli matkaseuranaan sisarenpoika Hisko Heiskanen (s. 1883). Lipustaan Anselmi oli maksanut 169 markkaa, joka nykyrahassa vastaisi työmiehen noin vuoden palkkaa. Miehet saapuivat ensin Hankoon ja lähtivät sieltä Polaris-nimisellä höyrylai-

valla Englannin itärannikolla sijainneeseen, Hull-nimiseen satamakaupunkiin. Polaris oli nelisen vuotta vanha, Skotlannissa valmistettu alus, joka moninaisten vaiheiden jälkeen upotettiin japanilaisten tekemässä ilmahyökkäyksessä toisen maailmansodan aikana.

Hullista matka jatkui junalla Keski-Englannin läpi länsirannikolla sijaitsevaan Liverpooliin, josta suuret valtamerilaivat läksivät kyntämään Atlantin aaltoja. Liverpoolin satamassa eri laivojen agentit huutelivat laivojensa nimiä, jotta matkustajat osasivat nousta oikeaan laivaan. Anselmille ja Hiskolle jo tämän on täytynyt olla todella jännittävää ja ihmeellistä: nähdä iso satama ja kuulla englanniksi huudettuja laivojen nimiä. Oikeaan laivaan siis löydettiin, eli matka jatkui Beaver Linen S/S Lake Meganticin kyydissä jonka päämäärä oli kuljettaa matkustajat Saint Johnin satamakaupunkiin New Brunswickiin, Kanadaan.

Aikakirjat kertovat millaista ruokaa valtamerellä on saatu. Tarjolla on ollut suolattua lihaa, leipää, erilaisia keittoja, kalaa, kananmunia ja puuroa. Voin vain kuvitella, miltä on miehistä tuntunut, kun useamman päivän jälkeen he ovat nähneet horisontissa siintävän Kanadan, uuden maailman.

Anselmin ensimmäisistä vaiheista ei ole mitään tietoa tällä haavaa. Hiljattain löytä-
mästäni Anselmin muistokirjoituksesta sel-
viää, että Anselmi olisi saapunut Keski-Ka-
nadassa sijaitsevaan Saskatchewaniin vuonna
1906. Matkaa sinne on Saint Johnista 4 000
kilometriä. Siirtolaisia saapui preeriaprovin-
siin rakenteilla olevan junaradan läheisyy-
teen työskentelemään ja viljelemään maata.
Suomalaisia Saskatchewaniin ei mennyt kui-
tenkaan sankoin joukoin. Yksi valttikortti
alueella oli kuitenkin Suomea muistuttava
luonto ja lupaus hedelmällisestä maasta.

Anselmin ja Hiskon tiet kuitenkin erka-
nivat toisistaan Kanadassa, sillä Hisko jatkoi
matkaansa Yhdysvaltoihin Minnesotaan. Siel-
lä Hibbingin kaupungissa asui jo ennestään
Tuusniemeltä muuttanut Paavo Heiskanen.
Muutettuaan Ohioon Ashtabulan pikkukau-
punkiin, Hisko meni naimisiin, sai ainakin
kaksi lasta ja tienasi leipänsä autotyömiehenä.

Anselmin toiseksi vanhin poika Taavetti
Arvi (s. 1886) lähti vain 17-vuotiaana isän-
sä maksamalla matkalipulla Kanadaan noin
vuotta myöhemmin. Kanadassa itseään Ar-

vidiksi kutsunut mies ehti asua ja tehdä töitä
kymmenen vuoden ajan, kunnes sai tarpeek-
seen ja palasi Suomeen Muolaan pitäjään,
joka sijaitsi Keski-Kannaksella Vuoksen ete-
läpuolella. Siellä asuessaan hän työskenteli
naapuripitäjän Äyräpään puolella sijainneella
A. Ahlström Osakeyhtiön Pölläkkälän sahal-
la. Arvid oli musikaalinen mies, ja töräytte-
li tuubaa Pölläkkälän VPK:n orkesterissa.
Perheensä Arvid perusti siis vasta Suomessa
saaden rouvansa Huldan kanssa kolme lasta,
joista vuonna 1916 syntynyt Mauri Johannes
oli minun isoisäni.

Anselmin nuorin poika Alpo (s. 1893) jou-
tui odottelemaan joitain vuosia ennen kuin
itsekin pääsi lähtemään, silti hän oli vasta
13-vuotias poikanen saadessaan isältään 27
dollaria maksaneen laivalipun. Alpo on mitä
todennäköisimmin matkustanut jonkun ai-
kuisen seurassa, mutta vielä en ole heitä mat-
kustajaluetteloista löytänyt. Perillä määränpää
on ollut Ontarion osavaltiossa Keski-Kana-
dassa sijaitseva Kenora.

Erinäisten vaiheiden jälkeen Anselmi siis
asettui Saskatchewanin preeriaprovinssiin.

Anselmi ja Olga

Maisemat todella muistuttivat hieman Suomea: koivumetsää ja talvella lumikinokset. Anselmin farmi oli Humboldtin alueella, lähellä Quill Lakea. Yksin ei Anselmin tarvinnut farmillaan raataa, sillä hän meni naimisiin vuonna 1909 jalosukuiseen, Mikkelistä kotoisin olevan opettajattaren Olga Von Beckerin (s. 1869) kanssa. Olgan serkusta P.E. Svinhufvudista tuli myöhemmin Suomen kolmas presidentti.

Vuoden 1911 suuren väestönlaskennan sivulta ilmenee, että Anselmi Heiskasesta oli jossain vaiheessa tullut Anselm Auleen, ja näin ollen vaimokin oli nimeltään Olga Auleen. Olisi mielenkiintoista tietää miksi hän nimensä muutti ja mistä tuo nimi on peräisin. Todennäköisesti ainakin yhtenä syynä on ollut halu vaihtaa kenties hankalaksi koettu suomalainen sukunimi helpommin sanottavaksi.

Anselmin ja Olgan avioliittoa kesti vajaa kymmenen vuotta, se päättyi vuonna 1918 Olgan kuoltua espanjantautiin eli influenssaan. Anselmi joko säästyi taudilta tai toipui siitä. Ensimmäinen maailmansota oli loppu-

maisillaan ja tauti riehui ympäri maailmaa.

Sukututkimus on pahimmillaan jatkuvaa penkomista ja tahmeaa paikallaan junnaamista. Joskus kuitenkin, yllättäen, iskee kultasuoneen.

Löysin Anselmin muistokirjoituksen Saskatoon Star-Phoenix -lehden kesäkuun numerosta vuodelta 1933. Muistokirjoituksesta kävi ilmi, että Anselmia jäivät suremaan vaimo, sekä pojat Andrew ja Arvid. Arvidin tiesinkin jo isäni isoisäksi, mutta kuka oli tuo Andrew? Mittavan nuuskinnan jälkeen selvisi, että aikanaan Suomessa kadonneeksi luultu Anselmin Antti-poika oli sittenkin jossain vaiheessa lähtenyt myös Kanadaan ja vaihtanut siellä nimensä Andrew'ksi. Samassa rytäkässä selvisi myös Alpo-pojan vaiheet, sillä tämä oli veljensä lailla vaihtanut nimensä Albertiksi.

Seuraavassa osassa kerron Anselmin viimeisistä vaihteista Kanadassa sekä lähden Andrew'n ja Albertin seurassa Australiaan saakka.

Liisa Heiskanen

Anselmi ja härkä Kanadassa.

Kirjoituksen lähteenä käytetty runsaasti Hannu Heikasen kirjaa Tuusniemen Heiskaset.

Mihin sukuhaaroihin seuramme jäsenet kuuluvat?

Ihan mielenkiinnosta aloin tutkiskella ja pyöritellä excelissä erilaisia tilastoja jäsenistömme alkuperästä ja nykyisistä asuinpaikoista. Jäsenrekisterimme kaikkiaan 239 jäsenestä 177 (74 %) on ilmoittanut sukuhaaransa ja jokaisen jäsenen asuinpaikka toki tunnetaan. Seuraavissa katsauksissa vertailen ja luotaan tilannetta eri kanteilta katsottuna.

Sukuseuran jäsenten sijoittuminen pääsukuhaaroihin

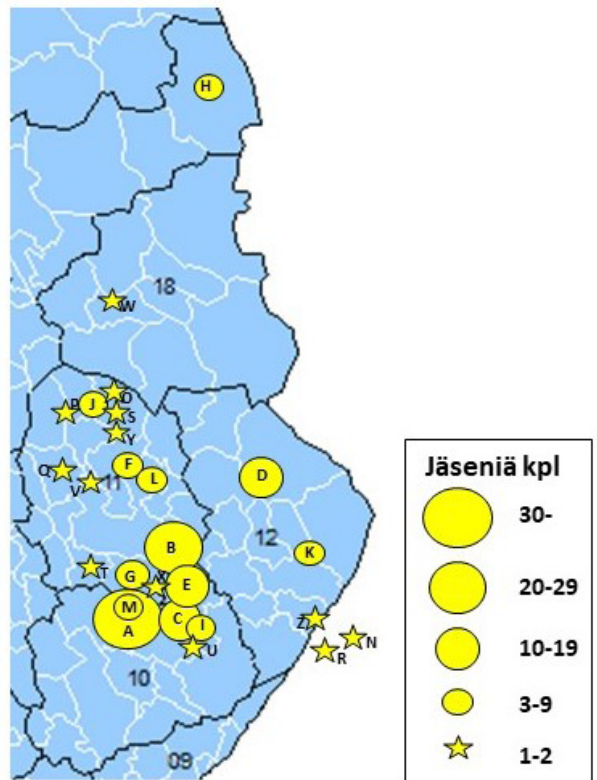
Taulukkoon olen yhdistänyt kaikki saman nimisen sukuhaaran alahaarat yhteisnimeksi ja käytän silloin sukuhaaran nimestä monikkomuotoa. Luettelosta ja diagrammistamme voimme selkeästi havaita, että tietyt suku-

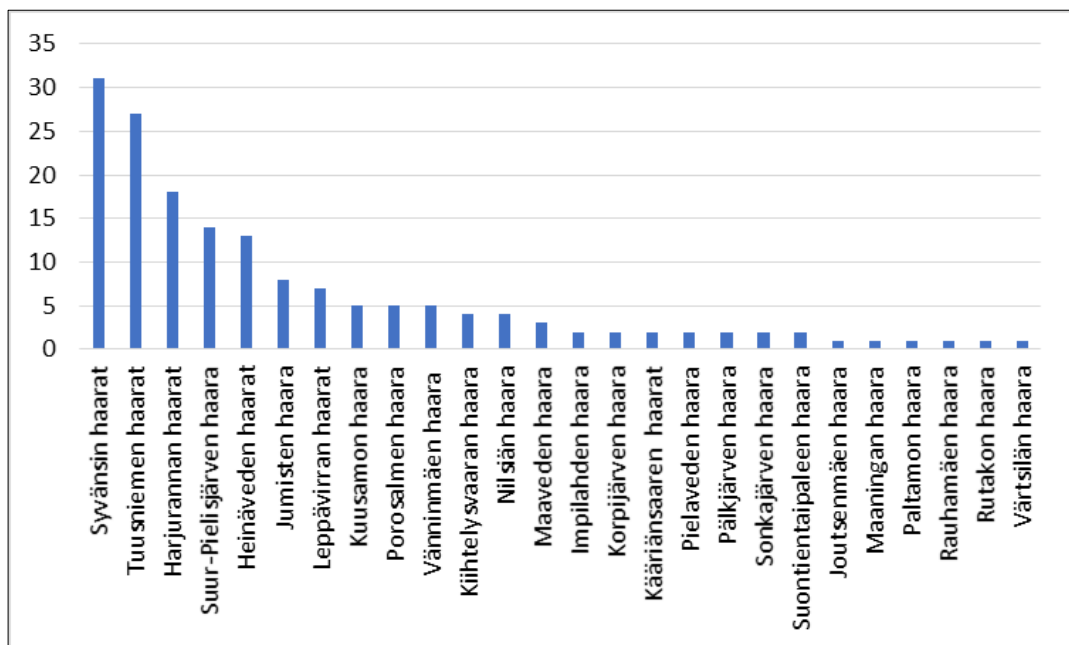
haarat ovat selvästi runsaammin edustettuina jäsenistössämme kuin toiset. Kartasta ilmenee havainnollisesti missä päin Suomea eri sukuhaarojen lähtöalueilta jäsenemme ovat juuriltaan.

Monihaaraisten päähaarojen jakauma

Seuraavassa taulukossa on useampia alahaaroja sisältävien sukuhaarojen jakautuminen jäsenistön keskuudessa. Tietyt sukuhaarat ovat selvästi korostuneempia kuin toiset.

TUNNUS	SUKUHAARA	JÄSENIÄ
A	Syvänsin haarat	31
B	Tuusniemen haarat	27
C	Harjurannan haarat	18
D	Suur-Pielisjärven haara	14
E	Heinäveden haarat	13
F	Jumisten haara	8
G	Leppävirran haarat	7
H	Kuusamon haara	5
I	Porosalmen haara	
J	Vänninmäen haara	
K	Kiihtelysvaaran haara	4
L	Nilsin haara	
M	Maaveden haara	3
N	Impilahden haara	
O	Korpijärven haara	2
P	Kääriänsaaren haarat	
Q	Pielaveden haara	
R	Pälkjärven haara	
S	Sonkajärven haara	
T	Suontientaipaleen haara	
U	Joutsenmäen haara	1
V	Maaningan haara	
W	Paltamon haara	
X	Rauhamaen haara	
Y	Rutakon haara	
Z	Värtsilän haara	

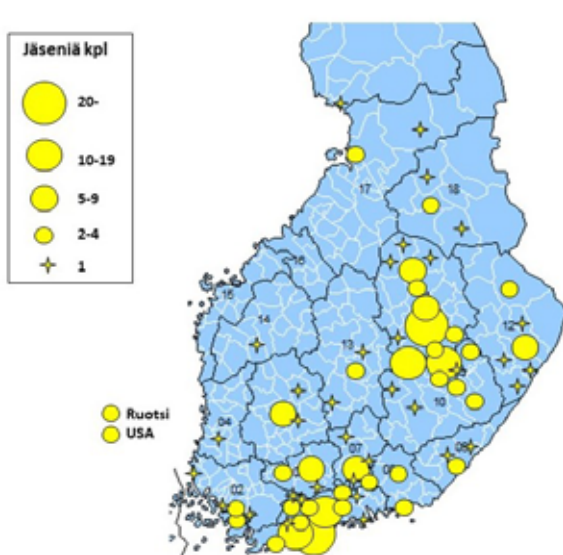
SUKUHAARA	Jäseniä	Jäseniä yht.
Syvänsi 1 haara	5	31
Syvänsi 2 haara	24	
Syvänsi haara tuntematon	2	
Tuusniemen 1 haara	20	27
Tuusniemen 3 haara	2	
Tuusniemen 5 haara	3	
Tuusniemen haara tuntematon	2	
Harjuranta 1 haara	2	18
Harjuranta 2 haara	3	
Harjuranta 3 haara	13	
Kääriänsaaren 1 haara	7	16
Kääriänsaaren 2 haara	9	
Heinäveden 4 haara	1	5
Heinäveden 5 haara	1	
Heinäveden haara tuntematon	3	

Sukuseuran jäsenet asuinpaikan mukaan

Seuraavassa on esitetty seuramme kaikkien jäsenten kotikunnat. Muuttoliikkeen seurauksena eniten jäsenistöämme asuu Hel싱issä. Myös muut suuret etelän kaupungit Espoo ja Vantaa ovat hyvin edustettuina.

Suvun perinteisiltä asuinsijoilta Savo-Karjalan alueelta Kuopio, Pieksämäki, Varkaus ja Joensuu pitävät edelleen kärkipään paikkoja hallussaan. Ulkomaisia jäseniä on Ruotsista neljä ja USA:sta kaksi.

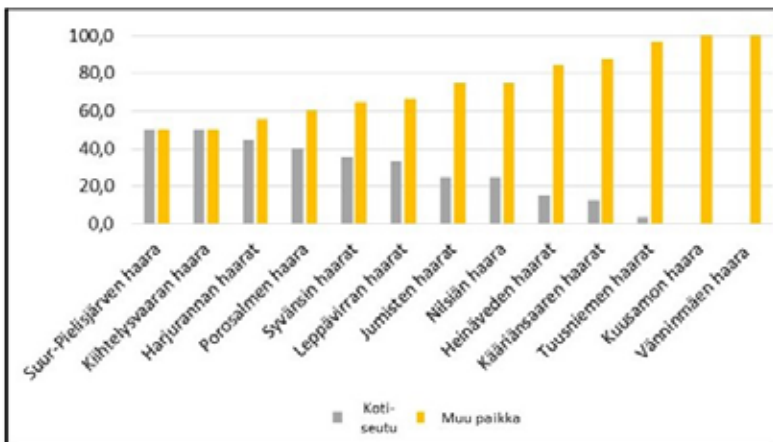
Asuinpaikka	kpl	Asuinpaikka	kpl	Asuinpaikka	kpl
HELSINKI	24	KAJAANI	2	KIRKKONUMMI	1
KUOPIO	21	KAUNIAINEN	2	KITEE	1
ESPOO	16	KERAVA	2	KIURUVESI	1
PIEKSÄMÄKI	14	LAPINLAHTI	2	KONTIOLAHTI	1
VARKAUS	12	LAPPEENRANTA	2	LÄMMI	1
VANTAA	11	LIEKSA	2	LAUKAA	1
JOENSUU	8	LOHJA	2	MIKKELI	1
LAHTI	6	LOPPI	2	MÄNTSÄLÄ	1
HÄMEENLINNA	5	RUSKO	2	NURMIJÄRVI	1
IISALMI	5	SAVONLINNA	2	ORIVESI	1
SIILIJÄRVI	5	TURENKI	2	PALTAMO	1
TAMPERE	5	TUUSNIEMI	2	POLVUJÄRVI	1
HEINÄVESI	4	USA	2	PORVOO	1
JÄRVENPÄÄ	4	EURA	1	RIIHIMÄKI	1
KOTKA	4	HARJAVALTA	1	SONKAJÄRVI	1
KOUVOLA	4	HAUSJÄRVI	1	SOTKAMO	1
RUOTSI	4	HEINOLA	1	SUONENJOKI	1
TURKU	4	IMATRA	1	TAIPALSAARI	1
JORONEN	3	JALASJÄRVI	1	TAIVALKOSKI	1
JYVÄSKYLÄ	3	JÄMSÄ	1	TOHMAJÄRVI	1
KLAUKKALA	3	KAARINA	1	TUUSULA	1
LEPPÄVIRTA	3	KANGASALA	1	UUSIKAUPUNKI	1
ORIMATTILA	3	KANGASNIEMI	1	VIEREMÄ	1
OULU	3	KEMI	1		
RANTASALMI	3				

Heiskasten kotiseutu-uskollisuus

Seuraavasta taulukosta näkee kuinka suuri osa yli neljän hengen sukuhaaroihin kuuluvista jäsenistä asuu edelleen sukuhaaran ydinesiintymisalueella. Kotiseutu % tarkoittaa sitä, että kyseinen jäsen asuu edelleen sukuhaaran perinteisellä ydinesiintymisalueella.

Sukuhaara	Kotiseutu %
Suur-Pielisjärven haara	50,0
Kiihtelysvaaran haara	50,0
Harjurannan haarat	44,4
Porosalmen haara	40,0
Syväsinsin haarat	35,5
Leppävirran haarat	33,3
Jumisten haarat	25,0
Nilsin haara	25,0
Heinäveden haarat	15,4
Käärjänsaaren haarat	12,5
Tuusniemen haarat	3,6
Kuusamon haara	0,0
Vänninmäen haara	0,0

Pohjois-Karjalalaiset kunnostautuvat tässä sarjassa erityisen hyvin. Etelä-Savon haarat ovat keskikastia ja Ylä-Savon sekä Tuusniemen haaroissa muuttoa muille paikkakunnille on esiintynyt runsaimmin.

Hannu Heiskanen
Sukututkimusvastaava
Heiskasten sukuseura ry.

Lapsuuden ajan muistoja haavojen hoidosta ”suhteutettuna” nykypäivään!

Jo lapsena opimme itse hoitamaan erilaisia haavoja jotka useimmiten syntyivät puukon tai kirveen viilloista. Siihen aikaan maaseudulla jokaisella, ainakin pojilla, piti olla oma puukko jo pienestä pitäen, ehkä noin viidestä vuodesta alkaen. Ja kyllä tytötkin kuorivat jo täysiaikaisesti perunoita terävillä veitsillä, ainakin Porosalmella.

Tavallista oli, että puukko tapasi lipsahdellaan tehden verta vuotavia haavoja. Jonkinlaisena sääntönä pidettiin, että viisi haavaa samanaikaisesti oli normaalia, mutta sitten pääsi jo kehumään! Tosin isommat pojat alkoivat nimittelemään tumpeloksi moista aktiivisuutta!

Itse haavan hoito tapahtui seuraavasti: Etsittiin lähistöltä joku nuori kuusi, josta puukolla veistettiin kuorta noin parin sentin levyinen ja noin 5 sentin pituinen pala. Kyseinen veistos pyöräytettiin sitten haavan päälle puristaen samalla, ettei veri valuisi. Vuodon loputtua kuoritulta kuusen pinnalta otettiin pihkaa haavan päälle ja menoksi.

Jos verenvuoto ei ottanut loppuakseen ja kiire oli jatkamaan hommia, niin leikattiin jostain rätistä suikale, jolla sidottiin kuusenkuori tiukasti kavereiden avustuksella kiinni. Muutaman päivän päästä voitiin jo side kuorineen varovasti irrottaa ja haavan päälle laittaa kuusen pinnalle mennyttä pihkaa, joka oivallisesti piti bakteerit ja virukset loitolla! Tosin pihkan pinnalle kyllä sitten ajan myötä tarttui kaikki mahdollinen lika ja roska. Kuitenkaan en muista että edellä mainitulla tavalla hoidetut haavat olisivat koskaan tulehtuneet.

Entä toimiiko se viiden haavan sääntö vielä tänäkin päivänä? Työni puolesta ve-

dän esimerkiksi kalastusretkiä ala-asteen leirikoululaisille ja ohjelmassa on usein kalansiivousta.

On aivan normaalia että vähän väliä joku oppilas tulee ”kauhuissaan” näyttämään pientä haavaa sormessa. No, eikun laastaria sormeen ja homma jatkuu neuvoen että pienen laastarin voi laittaa itsekin.

Jotta kaikki aika ei menisi haavoja ihmetellessä, olenkin pitänyt tapana kertoa että minun aikana, pienenä, oli sääntönä jotta viidennen haavan jälkeen ruvetaan huomauttelemaan asiasta. Eräällä kalaretkellä pieni tyttö tuli retken loputtua ylpeänä näyttämään sormiaan sanoen: ”katsopas Jari, vain neljä laastaria!”

Jari Heiskanen

Jari Heiskanen

Sukuunsa suopetäjä, tekijäänsä tervaskanto

Uusi kirja tuo Heiskaset yhteen yhdistämällä DNA-tutkimuksen tulokset aiempaan sukututkimukseen

Kun ajatus Heiskasten sukuseuran perustamisesta syntyi 1950-luvun lopulla, määriteltiin yhdeksi sukuseuran toiminnan painopisteeksi sukututkimus.

”Olemme kokoontuneet kunnioittamaan esi-isiemme työtä ja perustamaan sukuseuraa, joka pyrkii vaalimaan suvun yhteenkuuluvaisuutta ja suorittamaan keskitettyä sukututkimusta”, totesi perustavan kokouksen avannut yleissihteeri Kullervo Heiskanen.

Monen sukututkijan voimin aloitettiin työ, jonka tuloksena oli 1990-luvun alussa koossa aineistoa laajan sukukirjan verran. Oli hankittu kirkkoherranvirastoista virkatodistuksia, oli uurastettu arkistoissa ja oli toki myös kerätty perimätietoa suvun jäseniltä. Sukukirja ilmestyi vuonna 1997. Siihen kertyneiden 54 sukuhaaran lähtöhenkilöt, Heiskas-esi-isät olivat syntyneet ja asuneet eri puolilla Suomenmaata. Muutaman sukuhaaran osalta päästiin jopa 1500-luvulle saakka, joidenkin osalta etsintä tyssäsi jo 1800-luvun puoliväliin.

Olivatko nuo kaikki Heiskaset samaa sukua? Mistä he olivat asuinsijoilleen tulleet? Uutta potkua tutkimuksille saatiin, kun 2000-luvun alussa sukututkijat Suomessakin löysivät geneettisen sukututkimuksen mahdollisuudet. Geneettinen sukututkimus on siis sitä, että perinteistä sukututkimusta lähdetään tukemaan DNA-testeillä. Testeillä on mahdollista saada tietoa siitä, vastaavatko perinteisen sukututkimuksen ja muiden historialähteiden tulokset todel-

lisia biologisia suhteita.

Sukuseuramme on teettänyt DNA-testit yhteensä 17 sukuhaarasta. Käytännön toimia on hoitanut sukututkija Ari Kolehmainen, joka on keskittynyt mm. DNA-testien tulkintaan. Alustavia tuloksia julkaistiin jo keväällä 2018 sukuseuran erikoisnumerossa ”Heiskas-suvun alkuvaiheista Savossa - DNA-tutkimuksen uudet löydökset”.

Sukuseuran 60-vuotisjuhlan kunniaksi ilmestyy nyt kirja, joka on saanut nimekseen ”Sukuunsa suopetäjä, tekijäänsä tervaskanto”. Se yhdistää DNA-tutkimuksen avulla saadun uuden tiedon aiempaan sukututkimukseen. Kirja täydentää ja syventää sekä samalla ajantasaistaa aiemmin julkaistuja tietoja. Kirjassa on selkeät kaaviot eri sukuhaarojen isälinjaisista juonnoista aina vanhimpiin asiakirjalähteisiin saakka. Kauemmas menneisyyteen päästään kun pohditaan mistä me suomalaiset oikein olemme kotoisin. Ennen kaikkea kirja onnistuu yhdistämään valtaosan Heiskasten sukuhaaroista ja kertomaan mistä Heiskaset ovat alun perin sijoilleen tulleet.

Lukuiloa toivottaen!

Kaija Heiskanen
sukututkimuksen opettaja

Sukuunsa
suopetäjä,
tekijäänsä
tervaskanto

**HEISKAS-SUVUN
VARHAISVAIHEISTA SAVOSSA**

Hannu Heiskasen jo vuodesta 2005 jatkunut fiktiivinen jatkokertomus muinaisista Tuusniemen Heiskasista, jossa on kuitenkin ”tottuutta sitteeks”. Tarinassa esiintyvät henkilöt ja paikat ovat pääosin autenttisia ja erinäisiin tutkittuihin lähteisiin perustuvia.

Tapahtui edellisessä jaksossa:

Tarinan edellisessä osassa Heiskasen veljekset Pekka ja Matti tekivät jauhatusmatkan naapuripitäjän Heinäveden puolella sijainneelle Palokin myllylle. Matkalla ja tapaamiensa kanssaeläjiensä kanssa he jutustelivat niitä näitä ja suunnittelivat lähtevänsä lintumetsälle. Itse mylly oli kiinnostava kapistus, jonka toiminnoissa riitti maalaispojilla ihmettelemistä. Saatuaan mylläritä jauhosäkit mukaan, pojat palasivat tyytyväisin mielin takaisin kotipuoleen Enonsaloon.

Palkolliseksi pestautuminen

Entisaikaan jokaisella valtakunnan kansalaisella oli palvelupakko. Ellei ollut maaseudun asukas, tilallinen, torppari tai mäkitupalainen, oli mentävä palkolliseksi johonkin taloon piiaksi tai rengiksi. Muutoin ihminen luokiteltiin irtolaiseksi ja kruunu sijoitti miehet sotaväkeen tai linnoitustöihin ja naiset kehruhuoneille. Työvoima oli käsityövaltaisessa yhteiskunnassa valtaa pitävälle piilevä kansakunnan ainutlaatuinen aarre, jota ei saanut jättää totaalisesti hyväksi käyttämättä. Lähinnä yhteiskunnan alimmista kerroksista koostuva työvoima oli saatava eniten valtiota hyödyttävien säätyjen, eli aatelisten ja myös talonpoikien käyttöön. Työvoiman tuli kasvattaa myös lisää työvoimaa, niinpä alhaisäätyisten toivottiinkin lisääntyvän runsaasti. Vaikka kirkko paheksui avioliiton ulkopuolella syntyneitä lapsia, kruunu ummisti usein silmänsä asialta. Samanlaista tykinruokaa ja lehmänlypsäjää ovat kaikki immeiset synty-perään katsomatta.

Rengit ja piit pestattiin taloon aina vuodeksi kerrallaan. Pestuaika oli syksyllä Mik-

kelinpäivänä. Esisopimukset solmittiin toki usein jo muutamaa kuukautta aikaisemmin. Jos pestattu halusi lähteä palveluspaikastaan pois vuoden kuluttua, oli hänen ilmoitettava aikeistaan isännälle ennen syyskuuta, muutoin hänen oli palveltava vielä toinenkin vuosi samassa talossa.

Pestatessaan palkollisen isäntä maksoi hänelle pestirahan ja sopi samalla tulevasta palkasta. Siihen aikaan renki (mies) hankki lähes kaksinkertaisesti piikaan (nainen) nähden. Palkan lisäksi palkolliset saivat talosta ruuan, yösijan ja vaatetavaraa. Ellei sattunut olemaan talollisesta suvusta ja perimään kotitaloaan, piikana ja renkinä olo oli luonnollinen osa säätykiertoa. Perheen perustettuaan piiat ja rengit saattoivatkin sitten päästä itsenäisen elämän alkuun mäkitupalaisiksi tai torppareiksi omaa talouttaan pyörittämään. Palkollisethan asuivat yhteisissä majoitustiloissa, renkituvissa ja kesäisin aitoissa.

Heiskasen Matti oli käynyt rippikoulun hyväksytysti ja oli aika aloittaa leipänsä tie-naaminen itsenäisesti. Luonnollisesti oli järkevää jäädä rengiksi kotitaloon velipuoli Pekalle, aikanaan sitten voisi yrittää elämässä eteenpäinkin. Syksyllä 1823 Reetta halusi auttaa poikaansa Mattia itsenäisen elämän alkuun ja kehottikin Honkalan isäntää nuorta Pekka Heiskasta:

-Tiehbä Peku ies jonniillaene renkin kontrakti tämäm Matin kanssa, nii sekkii piäsöö oman elä-

mäsä alakuun.

-Eläbä muori aktieroo siinä. Häätäntyi Pekka. No mittees sinä aprakkalaene oekeen vinkuvat palakakesesj? Pekka kysyi velipuoleltaan koppavasti, menetettyjen palkkarahojen pelossa. Olihan Matti tähänkin asti autellut talon töissä, tosin saamatta muuta kuin ylöspidon.

-Aevotten, että oeskoon tuota 50 ruploa vuojessa liikoo? Kysyi Matti aristellen isännäksi muutuneelta veljeltään.

-Paljoha tuota pyyvät, mutta sovittaa näen, mutta ee sitte mittää pestuurahoja. Sapuskan suat ja penkinpätäkän makkualuseksesj lisäksi. Sanaili Pekka jämäkällä isäntämiehen otteella. Tosiasiassa Matin pyyntö oli aivan alakanttiin asetettu, hän ei edes osannut pyytää enempää. Siksi-pä Pekka pakkojamassa hyväksyikin heti tarjouksen, ettei kukaan olisi ehtinyt puhumaan Matille järkeä.

-Elän nyt Peku kintieroo, vuan annabha Matille jottaa vuatteer riepuvae talonnii puolesta. On se Matti jo ihan lojakeka ukko. Kehotteli Reetta muori Pekkaa puoliaan pitämättömän Matin puolesta.

-No housul lökäreet suat, mutta siibe sitte tul-

loo jo tyytyvä. Tolokku se pittää olla kerjätessäkkii.
Lopetti Pekka enemmän tinkaamisen.

-Kättä piälle sitte molemmat kilimuilijat, kehotteli Reetta-äiti.

Ja niin nuoret miehet loppasivat kättä toisilleen syntyneen sopimuksen vahvistukseksi

Renki toimitteli siihen aikaan kaikenlaisia talon miesten töitä, joita tehtiin tarpeen mukaan aamuvarhaisesta iltamyöhään, kuutena päivänä viikossa. Vain sunnuntai oli vapaa-päivä, ja usein silloinkin renkimiehen oli läh-dettävä soutajaksi kirkkoveneelle tai kytimie-heksi kirkkorekeen.

Keväisin ja syksyisin (syysvilja) renki kyl-vi rukiinsiementä ja karhitsi ne maan poveen risukarhilla. Syksyllä sato korjattiin käsipelillä sirpillä tai viukatteella näyttäen ja puitiin jy-viksi. Ympäri vuoden renki loi- ja ajoi son-taa navetasta pelloille. Talveksi tehtiin heinää kotieläimille niityiltä ja rannoilta. Varsinaista heinän viljelyä pelloilla ei vielä siihen aikaan harrastettu. Vähäinen peltomaa ja kasket oli-vat liian kallisarvoista maata siihen käyttöön. Viljasta sai paljon paremman sadon ja tuo-ton. Myös hevosten hoito ja polttopuiden teko ja metsästä ajo kuuluivat rengin töihin, välillä vielä poltettiin jokunen kaskikin, vaika Savossakin pikkuhiljaa oltiin siirtymässä peltoviljelyyn. Sunnuntaisin ja joskus iltaisin-kin Matti vielä kalasteli ja asetteli innokkaasti ansalankoja metsän elävien pään menoksi. Renki oppi työssään monia elämässä tarvit-tavia tietoja ja taitoja, joista olisi hyötyä myö-hemmässä vaiheessa.

-Ilmah henk o nyt semmone, että otetaamppa tännää kyhyvökopsat kaenalloo ja lähettää rukkiin siemeneh heittoon, komensi Pekka renkiään Mattia eräänä syksyisenä aamuna, kun talon päivän töitä pirtissä jaettiin.

-Määnköön hakemmaa rukkiin siemensäkin eloetasta? Matti kysyi luonnollisesti.

-Elähä aabtoele. Männäühbä yhessä, sillä mis-teepä minä tiijän mittee sinnäe kuuhelo sieltä itellesi meinoot rohmuta, vastasi Pekka töykeästi tök-

säyttäen.

-Minä sitä en toesen balameihe koske, vastasi Matti tuohtuneena velipuolensa epäluuloihin.

Matti huomasi että Pekan käyttäytyminen oli muuttunut jyrkästi isänsä kuoleman ja isännäksi pääsyn jälkeen. Pekalle oli ikään kuin kahahtanut ”kusj piähä”. Niin koppavaa ja kyräilevää hänen käytöksensä etenkin alus-talaisia kohtaan oli ollut viime aikoina.

Talvet Matti asusteli äitinsä Reetan kanssa palvelusväen pirtissä, mutta kesäisin oli huomattavasti mukavampaa asustella viileässä aitassa ja lähteä sieltä öisille retkilleen. Matti eleli säästeliäästi, ei hankkinut itselleen mitään erityistä ja piti talon antamia vaatteita ar-jet pyhät. Pekka vitsailikin vaimolleen joskus Matin nuukuuden kustannuksella:

-Istuskoba se tuo Matti päivän pers paljoona ku-siaispesässä jos sille ruplan maksas?

Honkalan entisen piian ja edesmenneen ensimmäisen torpparin Heiskas Pekan vai-mon Siljan elonpäivät tulivat täyteen syksyllä 1826. Jo keväällä muori oli mennyt huonoon kuntoon ja makoili koko lämpimän kesän ryysyihin kääriytyneenä porstuanperäkamma-riissa vilua valitellen. Anna ja Reetta koettivat pitää häntä hengissä, mutta luurangonlaihaksi kuihtunut muori ei juuri suutaan syömiseen tarvinnut. Hänen jälkeläisensä, jotka olivat lapsina kirmailleet Honkalankin pihalla, oli-vat tyystin unohtaneet vanhan äitinsä. Vasta vuosien kuluttua taloon sattui kerran kulku-mies, joka kertoili lapsena asustelleensa Ruu-varin torpassa ja Honkalassa. Äitinsä kuole-masta kuultuaan mies ei juurikaan hartioitaan hetkauttanut, eikä hän lisäksi tiennyt muiden-kaan sisarustensa tarkkoja olinpaikkoja tätä nykyä.

-Vae o’ muorin nabka männynnä kepile. Mei-jä koko suku o’ hajonna ku Hujasem paska tuulee pitki mualimmoo, hän vaan tokaisi sanoa. Pal-jon mieluummin hän muisteli kauheaa tulipa-loa, jota joitain vuosia sitten oli ollut todista-massa itsessään Suomen Turussa:

MURRESANOJEN SELVENNÖKSIÄ:

Kontrahti	Sopimus
Aktierata	Kiihottaa, yllyttää agiteerata
Aprakka	Työsuoritusta vastaan etukäteen saatava ruoka
Aevotella	Pohtia, miettiä, ajatella
Rupla	Suomessa autonomian ajan alkupuolella käytössä ollut Venäjän raha
Paakkojama	Väistämätön tilanne, tilanne jossa ei ole vaihtoehtoa
Kintierata	Nuukailla
Lojakka	Miehestä: Näyttävä, komea, tuhti
Kilimuijija	Ilvehtijä
Kylyvökopsa	Siementen kylvämiseen käytetty (päre) vasu
Ilimah henk	Sään laatu, lämpötila
Aahtoilla	Töytyillä, touhuta
Kuuhelo	Pojasta: Mitätön, saamaton nahjus
Rohmuta	Ahnehtia, varastaa
Halame	Peltolohko
Nousta kusj piähä	Ylpistyä, ylvästellä
Nahka männä kepille	Kuolla
Hahhuilla	Tavoitella, pyrkiä johonkin
Iliminierata	Ilmoittaa, antaa ilmi, tehdä selkoa, tiedottaa
Ukonlipru	Lipevä-, epäluotettava miehenkilö
Hymelöväki	Saamattomia, nynnijä ihmisiä.

-Olin vielä satamassa purkamassa laevalastia muihe jätkään kanssa illalla ku kaekki kaapunin kirkonkellot alako soeja moukuva kaabeesti. Myö että mikä ihme ny sitte on? Sitte huomattii että Aninkaestenmäen suunnasta nous kovasti savua. Lähettii juosta hilipasemmaa paekalle ja nähtiä että immeiset habhuiloo hättäisinä ympäriisä, eekä kukkaa ossoo aattoo. Monta talloo olj jo tulessa siihen aekaan.

-Mitteepä työ sitte oekein tekijä? Pekka kysyi muka uteliaana kulkumieheltä.

Tosiasiasa Pekkaa ei ulkomaailman tapahumat juurikaan kiinnostaneet, vain omassa hallinnassa olevat asiat olivat lähellä hänen sydäntään. Tulipalon sammutus kuitenkin kiinnosti, koska voisihan se joskus koskea myös hänen omia tiluksiaan.

-Oun kuullunna iliminierattava, että jottii im-

meiset alako varastelemaa kaappiaihe tavarloeta sen hämminkin aekana. Sattujako työ näkemää mittää semmosta? Kyseli Reetta asiantuntevasti.

Tämä huomautus veti puheliaan matkamiehen hetkeksi hiljaiseksi ja hän tyytyi toteamaan verkalleen:

-Mitteepäs myö..., vastasi mies arvoituksellisesti. Mutta kuulkeepas, nyt sitä tuas tie kuhtuu kulikijoosa, että eiku hellurei sano!

Niin hävisi matkamies livakasti metsäpolulle ja Reetta tuumasikin:

-Eepä taennunna olla ukolliprulla puhtaeta jaa-hoja pussissaa, ku olj nuin tulj persiin alla. Niihäh se isännäkkii aekannaa huastelj, jotta vähä hymelöväkkee ne ensmäeset Ruuvarin torpparit oljvat. Tämän talonnii saevat aekannaan poltettava.

Jatkuu seuraavassa numerossa...

Ensimmäinen tanssimatka

Ennen vanhaan, noin 50 vuotta sitten, ainakin muistoissa, kesät olivat lämpimiä ja aurinkoisia, talvet kylmiä ja lumisia. Asioilla oli selkeä järjestys. Nuoret saivat luvan käydä tansseissa, kun rippikoulu oli käyty. Rippikoulun jälkeen työtöt saivat ottaa reiät korviin. Yleensä ne teetettiin kultasepällä. Ensin laitettiin hoitorenkaat ja niitä pidettiin kuukauden verran, jonka jälkeen sai laittaa kulta- tai hopeakorvakorut paikoilleen. Kylällä puhuttiin, että nyt senkin talon tyttäret ovat kantakirjassa. Tämä puhetapa ei ollut ilkeilyä, vaan toteamus ajan kulusta: ”Niin se aika rientää”.

Olin vanhempieni kanssa kyläilemässä äitini kotipaikalla Jakokosken Kontiovaarasaa. Naapureissa asui paljon sukulaisia, setiä, tätejä ja serkkuja. Isän veljentyttären kanssa olimme sopineet, että menen heille yökyllään juhannusaattona. Serkku oli täyttänyt edellisenä syksynä 15 vuotta, minä en tuota ikärajaa ollut vielä ylittänyt. Tiesimme, että Kontiorannan varuskunnassa pidettiin joka vuosi juhannusjuhlat lavatansseineen. Matkaa paikanpäälle oli vajaat 20 kilometriä mutkaista soratietä. Sinne piti päästä katsomaan, millaista menoa siellä vietettiin ja miltä se lavatanssi näytti. Myös solttupojat kiinnostivat. Talossa oli kaksi hyväkuntoista polkupyörää, joten niillä mentäisiin. Mukaan tarakalle otettiin myös pieni pullollinen marjamehua, jos jano sattuisi matkalla yllättämään.

Saunan jälkeen alkoivat valmistelut iltaa varten. Tukat tupeerattiin, naama puuteroitiin ja huuliin laitettiin käsirasvaa. Kapeahelmainen kesämekko ja korkokengät saivat meidät teinitytöt näyttämään täysi-ikäisiltä neideiltä. Serkku oli saanut rippilahjaksi kultaiset korvanapit, joille oli nyt käyttöä. Mieli oli hilpeä, mutta jännittynyt, koska matkalle piti lähteä salaa.

Pyörälläajo kapealla metsätiellä vaati kär-

sivällisyyttä, kun lisäksi kapea hameenhelma otti koko ajan kiinni polviin. Kun käännymme maitolaiturin kohdalta kylätielle, tuli ajamisesta hieman helpompaa.

Lämpimässä kesäillassa matka tahtui leppoisasti. Käki kukkui, koivut tuoksuivat ja odotuksen tunne täytti mielen. Näimme myös muutamia kokkotulia niittyjen laidalla. Pysähdyimme muutaman kerran mehutaule. Liikkeellä oli pari henkilöautoakin, jotka jättivät jälkeensä sankan pölypilven. Tien varressa olevan mökin pihalla iäkäs pariskunta istui puutarhakeinussa juoden mehua.

He näyttivät käyneen äskettäin saunassa. Meidät huomattuaan he kuitenkin koppasivat kannun ja mikit koriin ja painuivat sisälle. Ehkä olimme pelästyttäneet heidät, kun muuta liikennettä ei tiellä ollut. Lehdissä oli varoiteltu kaikenlaisista vieraista kulkijoista juhannuksen aikaan.

Soratietä riitti, ja hiki nousi pintaan, Vaihtelevat maastot ylä- ja alamäkineen tekivät pyörälläajosta raskasta ja uuvuttavaa. Loppumatkasta liikennekin kasvoi. Välillä täytyi siirtyä kävelemään ojan pientareelle, kun autot ohittelivat toisiaan kapealla soratiellä.

Kontiorannan varuskunta sijaitsi kauniin Höytiäisen rannalla. Varuskunta-alueella pidetyt juhannusjuhlat lavatansseineen ja juhannuskokkoineen olivat vanha perinne. Kun saavuimme alueelle, oli sotilaspoliisi ohjaamassa liikennettä, mutta meihin ja pyöriimme hän ei kiinnittänyt mitään huomiota. Rahaa meillä ei ollut, mutta jotenkin päädyimme lavan viereen. Sieltä sitten töllistelimme ympärillemme. Tanssiminen näytti olevan nopeaa kävelyä edestakaisin polvet koukussa, välillä otettiin juoksuaskelia ja pyörähdettiin ympäri. Tangon soidessa oltiin lähekkäin. Höytiäisen rannassa istui pari solttupoikaa apean oloisina. He eivät olleet päässeet kotilomille

ja oli kait ikävä tyttöystävää ja kavereita.

Väkeä alkoi kerääntyä entistä enemmän lavan tuntumaan ja lähellemme. Kukaan ei onneksi tullut hakemaan tanssiin, kun kengänkorotkin olivat juuttuneet savipohjaiseen maaperään. Ketään emme tunteneet, eikä kukaan tiennyt, mistä olimme tulleet ja se alkoi huolestuttaa. Tuumasimme, että eiköhän tämä nyt ole tässä. Kaikki oleellinen oli nähty parissakymmenessä minuutissa. Isoa juhannuskokkoa ei vielä ollut sytytetty, mutta olimme nähneet niitä jo tulomatkan varrella. Kengät heitettiin pyörän tarakalle ja paluumatka alkoi paljasjaloin pyöräillen.

Helteinen päivä oli kääntynyt iltayöksi ja taivas alkoi tummua. Sadepilvet tavoittivat meidät jo paluumatkan alkuvaiheessa. Autot vilkuttivat valoja ja rapa roiskui. Kapealla soratiellä kulkijoita tuntui olevan suhteettoman paljon, eikä pyörissämme ollut valoja. Poliiseja ei näkynyt liikennettä turvaamassa, vaikka yleisesti tiedettiin, että viinan käyttö oli huipussaan juhannuksen aikaan.

Lämmin kesäsade muuttui kaatosateeksi, ja jalvoja alkoi kivistää. Matka, joka tullessa sujui lähes vaivatta, tuntui kestävän ikuisuuksia. Vahvarunkoiset polkupyörät kestivät kuitenkin hyvin ajamista kuoppaisella soratiellä. Viimein pääsimme kääntymään rauhalliselle kylätielle, ja maitolaituri tuli näkyviin, vaikka sade vihmoi suoraan silmiin.

Lopulta oltiin perillä Notkolassa. Ulko-ovi ei ollut lukossa, ja läpimärkinä, tukka vettä tippuen hiivimme sisälle. Täti oli ovella vastassa totisena. Hän ei sanonut mitään. Serkku pinkaisi äitinsä kainaloon ja alkoi nyhkyttää. ”Aino keksi tämän”, hän sanoi. Se oli totta. Täti ei torunut, vaan käski laittaa vaatteet heti kuivumaan ja sitten suoraan sänkyyn. Aamulla keskusteltaisiin. Pyysin, ettei hän kertoisi reissusta äidilleni, eikä hän kertonut.

Kontiorannan varuskunta lakkautettiin 1.1.2014, ja se myytiin yksityiselle rakennusyritykselle. Alueelle on suunniteltu va-

paa-ajankeskusta ja lomakylätoimintaa. Ampumahiihtostadion sijaitsee noin kilometrin päässä, joten majoitustiloja varmaan tarvitaan. Monenlaisia pysyviä muistoja liittyy tähän alueeseen: Kontiorannan varuskunta aloitti toimintansa syksyllä 1940, joten armeijamuistoja on useilta vuosikymmeniltä. Minun muistoissani säilyy vahvana ensimmäinen tanssimatka, joka tehtiin juhannusaattona upeassa pohjoiskarjalaisessa vaaramaisemassa.

Aino Laakso

Varuskunnan uimaranta ja laituri 2019, Kuva: Pentti Heiskanen.

Aloittaisinko sukututkimuksen?

Koronaviruksen jyllätessä ja liikkumista rajoitettaessa meillä on nyt aikaa itse kullakin keskittyä asioihin, joita normaalissa arjessa emme ole ehtineet tekemään. Yksi varmaan monenkin mielessä pyörinyt ajatus on selvittää omia sukujuuriaan. Nykypäivän tekniikalla se onnistuu mainiosti ihan kotisohvaltakin käsin.

Seuraavassa on lyhennelmä vuonna 2012 Heiskaset lehdessä julkaistusta sukututkimuskoulusta. Seuraavien neuvojen ja vinkkien avulla voit kätevästi aloittaa oman lähisukusi tutkimuksen ja henkilöiden ylöskirjauksen ja aloittaa myös lisäselvitysten teon.

Lehden keskiaukeamalla on sukupuu, jonne voit kirjata ylös esivanhempiesi tiedot aina neljä polvea taaksepäin. Eli vanhimmat sukupuusi henkilöt ovat todennäköisesti eläneet jo 1800-luvun puolella. On mielenkiintoista ajatella millaista aikaa kyseiset ihmiset ovat silloin eläneet. Suomihan kuului vielä tällöin autonomisena suuriruhtinaskuntana suureen Venäjän valtakuntaan ja maan korkein hallitsija oli Venäjän tsaari. Suuri osa suomalaisista sai elantonsa maataloudesta ja asui vielä pimeissä savupirteissä. Monista nykyajan itsestään selvistä mukavuuksista ei osattu uneksiakaan, sanotaan vaikkapa: sähkö, auto, juokseva vesi, radio, televisio, tietokoneet, sisävesat, lentokoneet ym.

Kuinka täytän sukupuuni?

Aloita itsestäsi, se olet Sinä joka keikut lähimpänä puun latvaal! Kirjoita omaan laatikkoon nimesi, syntymäaikasi ja -paikkasi. Vasemman sivun oksisto on isäsi puolen ja oikea äitisi puolen sukua. Menettele vanhempiesi kohdalla samoin, kuten myös esivanhempiesi. Laita aina isä vasemmanpuoleiseen ja äiti oikeanpuoleiseen tauluun. Edesmenneille

esivanhemmille tulee lisätä myös kuolinaika ja -paikka. Pyri täyttämään taulukko niin täydelliseksi kuin pystyt ja tarvittaessa jatka sitä vieläkin vanhempiin sukupolviin.

Alareunassa on tila serkuille, eli vanhempiesi sisarusten lapsille. Myös heidät on hyvä kirjata ylös, sillä heidän ovat oman perheesi jälkeen läheisimpiä sukulaisiasi ja usein samaa ikäluokkaa kuin Sinä itsekin.

Mistä saan tietoja sukupuuhuni?

Yleensä jokainen tietänee ainakin omat ja vanhempiensa tiedot. Esivanhempien syntymä- ym. aikoja ja -paikkoja voi kysellä sukulaisilta tai löytää esim. perheraamatun esisivuilta. Myös kirkkoherran virastosta voi kyseisiä tietoja kysäistä pyytämällä virkatodistuksen. Kun tiedät esivanhempiesi asuin-paikan, jossa he ovat olleet kirjoilla, saatat päästä esivanhempiesi puolelta jo hyvinkin 1800-luvun puoliväliin saakka. Tätä vanhempaa aineistoa voi hakeakin sitten jo netistä erilaisista hakureista.

Kun olet saanut sukupuusi hyvin juurtumaan, voimme lähteä porautumaan entistä syvemmälle sukututkimuksen salaisuuksiin. Kun olet päässyt isoisoisovanhempiin saakka, aletaan siis olla itsestäsi neljä sukupolvea varhaisemmassa ajassa, eli ajallisesti selkeästi 1800-luvulla, havainnoijan ikä tietenkin huomioiden.

Usein tästä vanhempia tietoja ei enää saa kirkkoherranvirastosta, vaan nämä vanhat kirkonkirjat on tallennettu maakunta- ja kansallisarkistoon. Niihin käsiksi pääsemisessä tulee netti apuun! Sen kautta on hyvät mahdollisuudet päästä vanhimpiinkin kirkonkirjoihin käsiksi. Useimmista Suomen seurakunnista löytyvät skannatut kirkonkirjat (mm. rippikirjat) Suomen Sukuhistoriallisen

SUKULAISTEN NIMITYKSIÄ

Isoisä	Isän tai äidinisä. Muita nimityksiä: ukki, ukko, vaari, taata, äijä, pappa ja paa-pa.
Isoäiti	Isän tai äidin äiti. Muita nimityksiä: mummo, mummu, mummi ja ämmi.
Setä	Isän veli. Käytetään myös yleisnimityksenä vanhahkosta miehestä.
Eno	Äidin veli, joskus myös äidin sisaren miestä kutsutaan enoksi
Täti	Isän tai äidin sisar. Käytetään myös yleisnimityksenä vanhahkosta naisesta.
Serkku	Isän tai äidin sisaruksen lapsi. Henkilöillä on siis yhteiset isovanhemmat.
Pikkuserkku	Kahden serkun lapsia. Eli heillä on yhteiset isoisovanhemmat.
Toinen jne.	Toinen serkku = pikkuserkku, kolmas- on kahden pikkuserkun lapset, eli heillä on yhteiset isoisoisovanhemmat.
Orpana	Äidin puoleinen serkku.
Nepas	Isän puoleinen serkku.
Kaksoisserkku	Henkilöt joilla on yhteiset isovanhemmat isän– ja äidin puolelta.
Lanko	Puolison veli, sisaren mies tai puolison sisaren mies
Nato	Aviomiehen sisar.
Käly	Puolison sisar, veljen vaimo tai puolison veljen vaimo.
Kyty	Aviomiehen veli.
Appi	Puolison isä.
Anoppi	Puolison äiti.
Vävy	Tyttären mies.
Miniä	Pojan vaimo.

yhdistyksen Digiarkistosta ja mainio hakuohjelma (syntyneiden, vihittyjen, haudattujen ja muuttaneiden luetteloihin) löytyy Suomen Sukututkimusseuran Hiski-tietokannasta. Käytössä on seurakuntakohtaisesti tietoja aina vanhimmista kirkonkirjoista 1600-luvun lopulta maksimissaan 1900-luvun alkuvuosiin saakka.

Seuraavassa esittelen nämä kaksi sukututkijan ehkä kaikkein eniten etäkäyttämää tiedonhankintatapaa.

Hiski kirkonkirjojen hakuohjelma, Suomen Sukututkimusseura

<http://hiski.genealogia.fi/hiski?fi>

Hiski on historiankirjojen (kirkonkirjojen) hakuohjelma, josta löytyy tietoa muista, paitsi

lasten- ja rippikirjoista. Ohjelmalla on helppo hakea ja seuloa tietoa suuresta tietomassasta, mutta tiedot on aina syytä tarkistaa oikeasta kirkonkirjasta, esimerkiksi Digiarkistosta. Osin Hiskin ja Digiarkiston tiedot ovatkin nykyisin jo linkitetty keskenään.

Oheisessa esimerkissä on haettu Kuopion maaseurakunnassa kirjoilla olleelle Olli Heiskaselle vaimoa. Ensin mennään vihittyjen luetteloon ja sinne syötetään Ollin etu- ja sukunimi nykymuodossaan tai lyhenteenä. Myös patronymia, ammattia tai kirjoillaolokylää voidaan käyttää hakukriteereinä.

Alla Kuopion maaseurakunnan kirkonkirjat, jotka löytyvät Hiskistä.

Kuopion msrk. - Kuopio lf.

- Kastetut (1669-1693, 1722-1850)
- Vihityt (1669-1677, 1679-1686, 1722, 1724-1850)
- Haudatut (1670-1679, 1681-1684, 1686-1688, 1722-1850)
- Sisään muuttaneet (1787-1798, 1804-1819)

Suomen Sukututkimusseura
 Historiikirjat

Kuopion msrk - Kuopio lf
Vihityt

Kuulutettu / Vihitty		17.5.1801	
Mies	Kylä / Talo	Enonlax	
	Nimi	D	Olof Ols. Heiskain
Vaimo	Kylä / Talo	Räsälä	
	Nimi	Bdr. Margretha	Lembinen
Oma komm.			
Alkup. komm.			
Linkit		SSHY - Digiarkisto	

Tulosivu

Suomen Sukututkimusseura
 Historiikirjat

[\[Seurakuntaluettelo\]](#) [\[Kirjaluettelo\]](#)

Kuopion msrk - Kuopio lf - vihityt (1669-1677, 1679-1686, 1722, 1724-1850)

Vuodet		Tulosta enintään 50 tapahtumaa.	
Mies	etunimi	Olli	Vaimo
	patronyymi		
	sukunimi	Heiskanen	
	ammatti		
	paikka		
Hae Tyhjennä		Ohjeita ja esimerkkejä Laajennettu haku Selaus	

Hakusivu

Haettu vaimo löytyikin muutamien muiden vihittyjen joukosta joukosta. Päivämäärällä 17.5.1801 on vihitty pariskunta renki Olli (Olof) Ollinpoika (Ols.) Heiskanen (Heiskain) Enonlahdelta ja talollisen tytär (Bdr.=Bonde drotter) Marketta (Margretha) Lempinen (Lembinen) Räsälästä. Seuraavalla sivulla on esimerkkihakumme tuloste siinä muodossa, kun ohjelma sen antaa.

Kyseinen hakuohjelma on erittäin nopea tapa etsiä henkilöitä ja rakentaa per-

heitä yksittäisistä ihmi-sistä. Seuraavaksi voisi hakea esim. kyseisen avioparin lapset syntyneitten ja kastettujen luettelosta sekä kaikkien heidän kuolinajat kuolleitten ja haudattujen luettelosta. Linkki SSHY:n Digiarkistoon näkyy alimmalla rivillä.

Digiarkisto, Suomen Sukuhistoriallinen yhdistys

<http://www.digiarkisto.org/sshy/index.htm>

Digiarkistoon on skannattu alkuperäisiä kirkonkirjoja (kastettujen-, vihittyjen-, haudattujen-, lasten-, rippi- ja muuttokirjoja) useimmista Suomen seurakunnista. Skannaustyö jatkuu koko ajan ja entistä enemmän tietoa saadaan näin käyttöön.

Esimerkki Tuusniemen syntyneitten ja kastettujen luettelosta vuodelta 1809. Taulukon sarakkeitten selvitykset vasemmalta lukien: 1. monesko kyseisenä vuonna kastettu henkilö oli seurakunnassa, 2. Syntymäpäivä, 3. Kastepäivä, 4. Kastetun nimi, 5. Ylempi rivi; Isän nimi, alempi rivi; miespuolisen kummin nimi, 6. Ylempi nimi; Äidin nimi, alempi rivi; naispuolisen kummin nimi, 7. Äidin ikä vuotta, 8. Kirjoillaolokylän nimi.

1	2	3	4	5	6	7	8
1	2	3	4	5	6	7	8
1	2	3	4	5	6	7	8
2	3	4	5	6	7	8	9
3	4	5	6	7	8	9	10
4	5	6	7	8	9	10	11
5	6	7	8	9	10	11	12
6	7	8	9	10	11	12	13

Viidentenä henkilönä on siis syntynyt 30.12.1808 Tuusniemen Enonlahdessa (Enonlax) Matti (Matts) Matinpoika Heiskanen (Heiskain), jonka äiti Katariina (Catharina) Poutiainen (Poutiain) on ollut synnyttäessään jo varsin iäkäs, eli 38-vuotias. Uudenvuodenpäivänä 1.1.1809 suoritetussa ristiästilaisuudessa kummeina ovat toimineet Aaprahammi (Abraham) Puustinen (Puustin) ja Kerttu (Gerdrud) Poutiainen (Poutiain).

Matti-poika on ensin hätäkastettu (nöddöpt) Heikki (Henrik) Myöhäsen (Myöhäin) toimesta, koska hänen pelättiin kuolevan ennen varsinaista kastamista. Maallikon antaman hätäkasteen vahvisti myöhemmin pappi.

Arkistointi

Miten sitten alan arkistoida keräämiäni tietoja? Toki edellisen lehden sukupuumallia voi jatkaa pi-demmällekin ja on saatavana mm. julistemaisia suuria seinälle tulevia sukupuita. Sukupuumalli on havainnollinen, mutta sen ongelmana on rajoittuminen vain aleneviin polviin (ei huomioi esivanhempien sisaruskia). Toki ruutuvihko tai vaikkapa excel-taulukko auttavat asiassa, mutta vasta hankkimalla tietokoneelleen reilun 100 €:n hintaisen sukututkimusohjelman saa harrastuksesta todella paljon irti, voisi sanoa lähes rajattomasti.

Heiskasten sukuseuran hallitus päätti jokin vuosi sitten keskittää tukensa SukuJutut-ohjelmalle. Sitä käyttäekin suuri osa seuramme harrastajasukututkijoista ja onpa hallitus luvannut tukea jokaista sukujulkaisun tehnyttä henkilöä ilmaisella SukuJutut-ohjelmalla tai siihen verrattavissa olevalla rahasummalla. SukuJutut-ohjelman yhteystiedot löytyvät osoitteesta: <https://www.sukujutut.fi/>. Muitakin ohjelmia on toki tarjolla ja voi käyttää.

Hannu Heiskanen
Sukututkimusvastaava
Heiskasten sukuseura ry.

Minun oma

Isäni suku

Isäni

Minä itse

Isäni
vanhe

Iso
vanhe

Iso
isov
hem

Isäni puolen serkut

sukupuuni

Äitini suku

Äitini

iso-
emmat

iso-
emmat

iso-
van-
nmat

Äitini puolen serkut

Heiskasten Sukuseuran 60 vuotta – uusi historiikki on ilmestynyt

Sukuseuramme täytti 60 vuotta helmikuussa ja asiaa oli tarkoitus juhlia kesällä. Juhlavuoden kunniaksi sukuseuran hallitus päätti päivittää sukuseuran historiikkia ja uusi historiikki oli tarkoitus julkistaa kesän juhlatilaisuudessa. Juhlat siirtyivät mutta historiikki on täällä! Oma kappaleeni saapui juuri painosta.

Sukuseura on tehnyt historiikkeja aina tasavuosisikymmeninä. Vuonna 2010 tehtiin 50-vuotisjuhlan kunniaksi yli 200-sivuinen teos, jossa käytiin läpi koko sukuseuran historia vuosikymmen kerrallaan. Tuo Hannu Heiskasen toimittama teos palvelee edelleenkin hyvin ja niitä on myös myyntivarastossa jonkin verran. Niinpä nyt päädyttiinkin tekemään historiikkikirja, joka täydentää edellistä teosta tuoden siihen mukanaan sukuseuran tapahtumat 2010-luvulla. Historiikin toimitamisesta vastasi jälleen Hannu Heiskanen varmalla otteellaan. Muina kirjoittajina olivat tällä kertaa Jorma Heikkilä, Ali Heiskanen, Aino Laakso ja Tapani Pakarinen. Kirjan taitosta vastasi Susan Wilander.

Koska kirja on suoraa jatkumoa 50-vuotishistoriikille, siitä haluttiin tehdä sukunäköinen. Kirja onkin samankokoinen ja taitoltaan samankaltainen. Kannet ovat tällä kertaa kauniin tummanvihreät ja tärkeänä erona on värillisyyttä. Siihen päädyttiin koska väripainatus on nykyään niin edullista ja kaikki 2010-luvun kuvamateriaali on värillistä, toisin kuin seuran varhaishistoriassa. Kirjassa onkin runsaasti kuvia ja kaiken kaikkiaan 114 sivua.

Historiikissa on kolme isompaa osakokonaisuutta. Ensimmäinen käsittelee sukuseuran vuonna 2010 järjestettyä ikimuistoista ja suuren suosion saavuttanutta 50-vuotisjuhlaa ja sen valmisteluja. Toinen laaja osuus käsittelee sukuseuran toimintaa 2010-luvulla, jossa

Hannu Heiskanen esittelee toiminnan koho-kohdat vuosittain. Mukana on kertomusta ja kuvia niin sukutapahtumista kuin hallituksen kokouksistakin. Tämän osan päätteeksi sukuseuran pitkäaikainen sihteeri Jorma Heikkilä muistelee toimintaa 2010-luvulla niin faktatekstin kuin kalevalamittaisen runon muodossa.

Kolmas suuri osakokonaisuus käsittelee sukuseuran vuosikymmenellä järjestämiä kolmea ulkomaan ryhmämatkaa. Heinäkuussa 2012 suunnattiin laivalla Pietariin ja tästä matkasta kirjoittaa seuran hallituksen jäsen Aino Laakso. Heinäkuussa 2016 puolestaan suunnattiin Viron kierrokselle, jota muistelee seuran jäsen Ali Heiskanen. Kolmas matka oli heinäkuussa 2018 ja suuntana oli Karjalan Kannas. Tästä kiertomatkasta kertoo asiantuntevasti hallituksen jäsen Tapani Pakarinen, joka tuntee alueen kuin omat taskunsa ja oli järjestämässä matkaa.

Näiden osien lisäksi kirjassa esitellään kaikki 2010-luvun vuoden Heiskaset. Mukana on myös lukuisia päivitettyjä luetteloita ja tilastoja seuran jäsenistä, toimihenkilöistä ja tapahtumista.

Historiikki on innostava lukukokemus kaikille, jotka ovat olleet sukuseuran toiminnassa mukana viime vuosikymmenellä. Se on varmasti kiinnostava myös kaikille, jotka vielä pohtivat mukaan tuloa ja miettivät, mitä sukuseuratoiminta mahtaa olla. Kirja on helpolukuinen ja runsas kuvitus ja selkeä taitto tekevät siitä miellyttävän myös satunnaiseen lueskeluun. Kiitos Hannu Heiskaselle, kaikille kirjoittajille ja kuvaajille sekä taittajalle hienosta historiikista!

Perttu Kähäri

Heiskasten sukuseuran 60-vuotisjuhlat pidetään vuonna 2021

Kuva: Susan Wilander

Koronavirustilanteen aiheuttaman poikkeustilan ja seuranneen epävarmuuden vuoksi sukuseuran hallitus päätti jo maaliskuussa siirtää sukuseuran 60-vuotisjuhlat vuodelle eteenpäin. Juhlat pidetään 10.-11.7.2021 Hotel & SpaResort Järvisydämessä. Paikka pysyy siis samana ja ajankohtakin on likimain sama, joskin siis vuotta myöhemmin. Jos olet varannut majoituksen Järvisydäimestä, otathan yhteyttä heihin suoraan, jos haluat siirtää va-

rauksesi seuraavaan vuoteen.

Palaamme 60-vuotisjuhlien tarkempaan ohjelmaan tulevissa Heiskaset-lehdissä sekä sukuseuran kotisivuilla. Lämpimästi tervetuloa juhlimaan vuonna 2021!

Perttu Kähäri
Varapuheenjohtaja

Toinen tapa harrastaa historiaa: keskiajan elävöittäminen

Keskiaakaharrastus houkuttelee puoleensa yhä suurempaa joukkoa suomalaisia. Keskiaikaseura Hukka ry on yksi monista harrastusseuroista, joiden toiminnassa pääsee kokemaan elävää keskiaikaa.

Hukka ry toimii Suomen keskiaikaseura ry:n jäsenyhdistyksenä pääkaupunkiseudulla ja lähikunnissa. Vastaavia paikallisyhdistyksiä on ympäri maata. Hukan piirissä jokainen jäsen voi valita haluamansa ajankohdan noin 500-luvulta 1500-luvulle, jota elävöittää. Hukka ry:n viikkotapaamisissa on eri teemoja, niissä voidaan tehdä esim. keskiaikaisia käsitöitä, illuminaatiota, kalligrafiaa, rottinkitaistelua tai jousiammuntaa. Jousiammuntaa järjestetään myös Ruskeasuon jousiammuntataradalla.

Hukka ry:n ja muiden keskiaikaseurojen jäsenet valitsevat itselleen keskiaikaisen nimen ja sen mukana henkilöahmon, jota he

elävöittävät seuran tapahtumissa. Kyse ei kuitenkaan ole roolipelaamisesta, jokainen on oma itsensä myös keskiaikapersoonassaan. Keskiaikaan eläytyminen usein kasvattaa kiinnostusta opiskella yhä lisää aiheesta ja tutustua paremmin historiaan.

-Aloitin tämän harrastuksen vuonna 2005. Ennen tätä harrastin larppaamista ja kaverin myötä tulin mukaan keskiaakaharrastukseen, ensin taistelutoiminnan piirissä. Nyt olen Hukka ry:n vouti eli puheenjohtaja. Olen lapsesta saakka ollut kiinnostunut keskiajasta. Lapsena mielenkiinto kohdistui ennen kaikkea ritareihin ja miekkailuun, nykyään kiinnostaa monipuolisemmin myös vaatetus. Keskiaika on niin pitkä ajanjakso, että sen aikana on eletty hyvin erilaisilla tavoilla. Siihen liittyvä historia kiehtookin nykyään paljon, Tuomo Oila sanoo.

Opiskelu ja uuden oppiminen ovat suuressa roolissa keskiaakaharrastuksessa. Seu-

rojen toiminnassa korostuvat eri teemoihin keskittyvät harrastuspiirit, joissa esimerkiksi kalligrafiaa taitava tai jousiammuntaan perehtynyt jäsen opettavat taitojaan muille. Kaikki ovat tervetulleita mukaan.

-Vaatetuksen suhteen olemme aika rentoja, kunhan vaate näyttää keskiaikaiselta. Eurooppalaisen keskiaikaisen tyylin lisäksi voi elävöittää esim. Aasian keskiaikaa, vaikka se onkin hyvin harvinaista. Keskiajan elävöittämisharrastus lähti alun perin liikkeelle Pohjois-Amerikasta 1960-luvulla. Harrastajia on kaikenikäisiä – vanhimmat noin 60-vuotiaita, nuorimmat vastasyntyneitä vanhempiansa mukana, Tuomo Oila kertoo.

Monille harrastajille tärkein osuus harrastuksesta ovat kuitenkin pukujuhlat ja leirit, joilla pyritään keskiaikaiseen tunnelmaan – pukeutuen, syöden ja pitäen hauskaa periodin tapojen mukaisesti.

-Teemme melkein kaikkea mitä keskiajalla tehtiin: käsitöitä, tanssia, taistelutoimintaa. Keskiajan huonommat puolet jätämme pois, meillä on esimerkiksi täysin tasa-arvoinen toiminta. Monet jäsenet toimivat elävöittäjinä isoissa keskiaikatapahtumissa, mutta pääasiassa elävöitämme omissa tapahtumissamme, Tuomo Oila sanoo.

Yhä suosituampi harrastus

Suomen Keskiaikaseura ry perustettiin 1994 ja Hukka ry 1998. Alkuaikoina harrastus oli hyvin pientä, mutta se on kasvanut viime aikoina voimakkaasti. Turun keskiaikamarkkinat järjestettiin ensimmäisen kerran 1996. Hämeenlinnan keskiaikafestivaali on toinen suuri keskiaikatapahtuma Suomessa, joka viime kesänä teki kävijäennätyksensä 28 500:lla vierailijalla. Keskiaikaseurojen lisäksi löytyy historian muitakin aikakausia elävöittäviä yhdistyksiä, esimerkiksi kivistä elävöittävä Kuttelo ja rautakautta elävöittävä Sommelo ry.

Keskiaikaharrastuksen suosion kasvu nä-

Keskiaikamarkkinoilta voi löytää mitä erikoisimpia myyntiartikkeleita!

Turun keskiaikamarkkinoilla on paljon elävöittäjiä, jotka ovat pukeutuneet historiallisiin asuihin ja antavat työnäytöksiä historiallisista käsityöistä.

kyy muuallakin kuin harrastajaseuroissa. Keski-ajasta on viime vuosina julkaistu runsaasti tietokirjallisuutta ja historiantutkimus on edennyt ”pimeään” keskiajan stereotypioista hieman monipuolisempaan käsitykseen. Historiallinen pukeutuminen ylipäänsä ja menneiden aikakausien vaatteiden valmistus ovat yhä useamman harrastuksena. YouTubeista löytyy useita historiallisten vaatteiden valmistukseen keskittyviä kanavia, joilla on puolen miljoonan tilaajan seuraajajoukko.

Ei vain turnajaisia

Keskiajasta tulevat monelle mieleen turnajaiset. Ne ovatkin suosittu ohjelmanumero isommissa keskiaikatapahtumissa, mutta

harrastajien parissa suosiotaan kasvattavat taistelulajit. Varsin uusi tulokas on buhurt, joka on kasvanut Suomessa vauhdilla. Laji tuotiin Suomeen 2013 Venäjältä. Jäseniä on nyt lajiliitossa, Medieval Combat Sport Finlandissa, jo toista sataa. Buhurt on näyttävä taistelulaji, jossa otellaan historiallisessa haarniskassa tylpin teräasein. Ottelu voi olla joko kahden välinen taistelu tai joukkotaistelu, jossa enimmillään joukkueessa on 21 taistelijaa. Ottelijoita suojaavat haarniskan lisäksi tarkat säännöt ja tuomarien valvonta. Buhurtia harrastetaan 40 maassa.

Hukka ry:n tapaamisissa järjestetään buhurtista poikkeavaa rottinkitaistelua. Rottinkitaistelussa käytetään teräsaseiden sijasta

rottinkikeppejä, jotka joustavat aavistuksen. Taistelut käydään haarniskaan pukeutuneina. -Rottinkitaistelu on tekniikkapohjainen laji, jossa lyönti lähtee kropasta. Rottinkitaistelussa on hyvin erilaiset säännöt kuin buhurtissa. Rottinkitaistelussa ei esim. saa painia ollenkaan, Tuomo Oila kertoo.

Teksti ja kuvat: Susan Wilander

Lisätietoja: www.bucca.org

Aukeaman kuvat: Hämeenlinnan keskiaikafestivaali on Suomen suurin vuosittainen alan tapahtuma, joka pidetään normaalisti elokuun puolivälissä.

Kenraali ”Kylmä Kalle” Kaarlo Aleksanteri Heiskasen syntymästä 125 v.

”Vapaan maan merkityksen ymmärtää parhaiten se, joka sen on menettänyt, tai joka ei siitä milloinkaan ole saanut nauttia” Kaarlo Aleksanteri Heiskanen, Jalkaväenkenraali.

LAPSUUS

Sunnuntaina lokakuun 28. päivänä syntyi Joroisissa Keski-Savossa Järvikylän kartanon muonarengin Olof Fredrik Heiskasen ja Maria Margaretan (o.s. Korhonen) perheeseen poika Kaarlo Aleksanteri. Hänen lisäksi perheeseen kuului kolme tytärtä, joista yksi kuoli jo parivuotiaana ja toinen 20-vuotiaana vuoden 1918 sodan aikana influenssaan ja keuhkokuumeeseen. Luultavasti kyseessä oli espanjantauti, joka raivosi tuohon aikaan 1. maailmansodan heikentämässä väestössä. Pandemia kesti noin puolentoista vuoden ajan ja siihen menehtyi eri arvioiden mukaan jopa 50-100 miljoona ihmistä maailmassa (maailman väkiluku 1920 oli n. 1,9 mrd.). Luonteeltaan tauti oli influenssa, jonka oireina olivat yskä, kuume ja särky. Pelkästään Suomessa menehtyneitä oli eri arvioiden mukaan noin 25 000 (Suomen väkiluku 1920 oli 3,3 milj.). Kolmas sisar muutti miehensä kanssa Inkeriin Venäjän puolelle ennen 1. maailman sotaa. Elämä oli rankkaa ja heiltä kuoli siellä kolme lasta. Sisar palasi Suomeen 20-luvun alussa ja asui loppu elämänsä Pietarsaareissa ja eli noin 70-vuotiaaksi.

Järvikylän kartano on ollut Grotenfeltien suvun hallussa vuodesta 1647. Päärakennus rakennettiin 1882. Kartano tunnetaan nykyisin 10. isännän Karl Grotenfeltin perustamasta Famifarm Oy:stä, joka toimii Järvikylä-tuotemerkkisten yrttien- ja salaattien tuottajana.

Talon muonamies tai muonarenki sai elannokseen talosta ruokatarvikkeita ja asun-

non, joko oman mökin tai huoneen talosta. Perheettömät saivat yleensä vuodepaikan renkien tai piikojen tuvasta ja lisäksi mahdollisesti pientä rahallista korvausta isäntäväeltään luontaisetujen lisäksi. Joroisten Järvikylän kartanossa olivat olosuhteen niukat Kaarlon perheellä isän eläessä, mutta nälkää ei nähty. Isä Olof kuoli Kaarlon ollessa kuu-sivuotias, joten perheen entistä niukempikin elanto jäi äiti Marian huoleksi. Hän teki kartanossa pääasiassa puutarhatöitä. Äiti Maria Heiskanen kuoli vuonna 1930.

Kuten Kaarlo Heiskanen itse on todennut: ”Ulkoisesti minun varhainen lapsuuteni oli köyhää ja karua, mutta sisäisesti se oli omalla tavallaan rikasta”. Nuoresta Kaarlosta tuli enemmän kartanon elämän tapahtumien tarkkailija kuin niihin osallistuja. Kaarlo aloitti opintiansa Järvikylän kartanon ylläpitämisessä kansakoulussa. Poika viihtyi kirjojen ääressä ja koulu sujui hyvin. Järvikylän kartanon isäntä Nils Karl Ossian Grotenfelt (1878-1961 agronomi 1900 Kööpenhamina) ja hänen naimaton sisarensa Lily kiinnittivät huomiota poikaan ja havaitsivat hiljaisen pojan olevan järkähtämättömän itsenäinen ja voimakasluonteinen. Varsinaisena aloitteen tekijänä tuesta lahjakkaalle pojalle pidetään Lilyä, joka tuki myös muiden kartanon koulun lahjakkaiden poikien jatko-opintoja. Kaarlo Heiskanen arvosti suuresti Lily-tätiä myöhemmässä elämässään ja piti häneen yhteyttä. Kansakoulun jälkeen Kaarlo jäi töihin kartanoon, mutta opiskeli samalla tarkoituksenaan suorittaa keskikoulun oppimäärä, jopa venäjän kieli. Grotenfeltit seurasivat Kaarlon opintoja ja päättivät kustantaa hänen opintonsa lähettämällä hänet Kuopion suomalaiseen yhteiskouluun edellyttäen, että hän selvittää pääsykokeet siten, että voi jatkaa

opintoja suoraan kolmannelta luokalta omien ikätoveriensä tasolta.

NUORUUS

Kaarlo selvitti muut aineet hyvin, mutta venäjänkielenopettaja kommentoi Kaarlون venäjän kieltä: ”Sinä poika puhut aivan ihmeellistä venäjää, mutta on siinä niin paljon itua, että sinut voidaan hyväksyä”. Ymmärän tuon itsekin pitkälti opiskeltuani venäjää itsenäisesti, mutta minulla oli käytössäni jo nauhurit eikä pelkkä kirjallinen materiaali kuten Kaarlolla tuohon aikaan. Venäjän fonetiikka ei ole helpoimmasta päästä meille suomalaisille.

Leimaa antavaa Kaarlolle oli hänen kulkunsa omia teitään opiskeluissa ja oppilaiden seuraelämässä. Kahviloissa hän ei muiden oppilaiden tavoin istunut, sen sijaan hän vietti aikaansa kirjastossa erityisesti historiankirjojen parissa. Samoin luonnossa liikkuminen ja luonnonilmiöiden seuraaminen olivat hänelle tärkeitä. Myös opiskelujen aikana kaikenlainen vilppi ja esimerkiksi tuolloin yleinen lunttaaminen kokeissa oli hänen mielestään ainoastaan heikkojen apukeino. Lupaukset pidettiin, vaikka niistä joskus kertyi henkilökohtaista harmia. Tinkimätön rehellisyys ja oikeudenmukaisuus säilyivät näistä ajoista alkaen leimaa-antavina piirteinä koko hänen elämänsä ajan.

Koulun suoritettuaan hän palasi 1914 Järvikylän kartanoon töihin. Nuorukainen halusi kuitenkin nähdä myös maailmaa ja otti pestin porvoolaiseen Regina-kuunariin seilaten ympäri Eurooppaa aina Espanjaan asti. Laivalla Kaarlo joutui myös ottamaan paikkansa vanhojen merimiesten simputtaessa nuorta miestä. Hän on todennut, ettei hänellä ollut minkäänlaista aikomusta jäädä merenkulkualalle, vaan hankkia kokemusta ja avartaa näkemyksiään maailmasta. Palattuaan meriltä Kaarlo ryhtyi metsänhoitoharjoittelijaksi tarkoituksenaan päästä opiskelemaan Evon

metsäopistoon. Talven hän oli metsätöissä ja kesän leimaustoimissa. Tämäkään ala ei tuntunut erityisen kiinnostavalta, mutta tuo aika tutustutti Kaarlون ns. kansanmiehiin ja heidän ajatteluunsa, josta oli hyötyä hänen myöhemmällä sotilasurallaan erityisesti sotien aikana.

JÄÄKÄRIAIKA SAKSASSA

Kaarlo teki päätöksen vuoden 1915 syksyllä lähteä Saksaan sotilaskoulutukseen. Kuka hänet värväsi, ei ole tiedossa, mutta vaikuttimena olivat Suomen suurruhtinaskuntaan julistettu sotatila kesällä 1914. Syksyn aikana levisi tieto venäläistämisohjelmasta, jonka tarkoituksena oli vahvistaa Venäjän keisarikunnan otetta Suomesta Venäjän käydessä sotaa Saksaa ja Itävalta-Unkaria vastaan yhdessä Ranskan ja Englannin kanssa. Aktivistit, jotka vastustivat Venäjän toimia, kääntyivät Saksan puoleen pyytäen Saksalta apua kouluttaa sotilasjohtoa Suomen itsenäistymistäistelua varten. Saksa päättikin tammi-kuussa 1915 järjestää 4-6 viikkoa kestävä Pfadfinder (partiolais) -kurssin 200 suomalaiselle. Sotilaallinen koulutus naamioitiin siis partiolaistoiminnaksi. Vuoden 1916 helmikuussa 189 suomalaista aloitti kurssin Saksassa Lockstedtin leirillä Preussissa. Aktivistien tavoitteena oli pidentää kurssia ja siinä he onnistuivat. Kurssi jatkui ja elokuussa Saksa päätti nostaa kurssin vahvuuden 2000 mieheen. Suomessa aloitettiin koko maata kattava salainen värväys.

Eräänä myöhäissyksyn päivänä agronomi Grotenfelt pyysi Kaarlo Heiskasen huoneeseen. Grotenfelt sulki oven ja alkoi kertoa varovasti sotilaiden koulutuksesta Saksassa. Kaarlo keskeytti hänet ja ilmoitti tietävänsä asiasta ja tehneensä jo päätöksen lähteä Saksaan koulutukseen. Kaarlo päätti matkustaa Tornion kautta Ruotsiin, tätä varten hän tarvitsi luvan nimismieheltä matkustaa sotatilan aikana pois kotipaikkakunnalta. Syyksi

Kaarlo ilmoitti metsänhoitoharjoittelijan työt Lapissa. Nimismies kyllä varmaan tiesi, mihin Kaarlo oli matkalla. Ylitys ei onnistunut Torniossa, joten Kaarlo ja muut matkalaiset ylittivät Tornionjoen noin 100 kilometriä pohjoisempaa Turtolasta nykyisestä Pellosta. Viisumit Saksaan saatiin Saksan Tukholman lähetystöstä ja matka jatkui etelä Ruotsin halki Saksaan. Kaarlo ja hänen toverinsa saapuivat Lockstedin leirille 2. joulukuuta 1915.

Saksassa Kaarlo määrättiin Ausbildungsgruppe Lockstedtin pioneerikomppaniaan ja totesi: ”Alokaskoulutus oli ankan rasittavaa, mutta me alistuimme siihen, koska tajusimme sen merkityksen tulevia tehtäviä varten”. Preussilainen sotilaskuri oli voimissaan. Pioneerikomppaniassa oli kaksi Heiskanen-nimistä miestä. Kaarlo Aleksanteri ja Juho Henrik (1889 -1950, jääkärikenraalimajuri 1934), jota Preussin jääkärit sanoivat Heissmanniksi, kuumaksi mieheksi. Totinen ja kuivakiskoinen Kaarlo sai leirillä lisänimekseen Kylmä-Kalle. Hänet tunnettiin jo siellä pelkäämättömänä ja kylmähermoisena miehenä. Toisen version mukaan häntä hintelänä miehenä paleli aina.

Keväällä 1916 Saksan sodanjohto päätti lähettää suomalaiset Venäjän vastaiselle rintamalle Kuninkaalliseksi Preussilaiseksi Jääkäripataljoonaksi nimitettynä. Pataljoona sijoitettiin Latviaan Missejoelle hiljaiselle rintamalohkolle. Pataljoonan sijoitusalue oli vetistä suota, jossa malaria ja keuhkotaudit koettelivat pataljoonaa. Heinäkuussa 1916 pataljoona sai hyökkäysoperaatiossa tulikaisteensa. Suomalaiset saivat kiitosta rohkeudesta tässä operaatiossa. Marraskuussa 1916 Kaarlo ylennettiin ryhmän varajohtajaksi pataljoonan ollessa sijoittuneena Riianlahdelle. Joulukuussa pataljoona siirrettiin lepoon Libauhun. Tosin mitään lepoa se ei ollut vaan kasarmilla jatkui ”äksiäsi”. Rintamalle palattiin tammikuussa 1917. Ryhmänjohtaja Heiskanen lähetettiin elokuussa vajaan sa-

dan kokeneen ja luotettavan miehen joukossa Polangeniin kaupunkiin Liettuaan Sprengkommando (”pommari-”) kurssille. Siellä hän palveli koko Saksassa olonsa loppuajan. Kurssille osallistui monta tulevaa kenraalia, mm. Pietari Autti, Aarne Blick, Paavo Talvela ja Martti Wallenius. Kurssi oli erittäin salainen ja miehet olivat täysin eristettynä ulkomaailmasta. Joukon tarkoitus oli toimia etujoukkona Suomeen palaamisessa ja valmistella pääjoukon tulo Suomeen.

VAPAUSSOTA 1918

Vänrikiksi 11.2.1918 ylennetty Heiskanen astui Suomen armeijan palvelukseen Preussin Jääkäripataljoona 27:n jääkärien vannoessa sotilasvalan Libaun Trinitatis-kirkossa 13.2.1918 kolmen suomalaispapin johtaessa palvelusta. Pataljoonan lippu vihittiin samassa tilaisuudessa. Vänrikki Kaarlo Heiskanen saapui jääkäreiden pääjoukon mukana Vaasaan 25. helmikuuta 1918. Seuraavana päivänä miehet seisoivat viimeistä kertaa yhdessä Vaasan torilla Valkoisen armeijan ylipäällikön Gustaf Mannerheimin puhuttelussa.

Jääkäreiden sotatappiot Saksassa olivat suhteellisen pienet. Seitsemän kuukauden rintama-aikana kaatuneita oli 13 ja haavoittuneita vajaat 50. Kaikki kaatuneet olivat sotamiehiä. Vuoden 1918 sotaan osallistui 1 300 jääkäriä. Vuodenvaihteeseen 1943-1944 mennessä kaikkiaan 41 jääkäriä oli ylennetty kenraaliksi Suomen armeijassa. Heistä yhdeksän yleni täyden kenraalin arvoon, näiden mukana Kaarlo Heiskanen. Yli 800 saavutti upseerin arvon ja lähes 300 yleni majuriksi tai sitä korkeammalle. Joten tästä joukosta muodostui pitkälle itsenäisen Suomen armeijan runko, joka turvasi Suomen itsenäisyyden talvi- ja jatkosodassa. Toisaalta olivat keisarillisen Venäjän armeijassa koulutuksensa saaneet ja palvelleet upseerit (esim. Gustaf Mannerheim, Hannes Ignatius, Oscar Enczell, Kalle Wilkama ja Ernst Löfström), joita

osa jääkäreistä kutsui ryssän upseereiksi erityisesti 1920- ja 30-luvuilla skisman ollessa pahimmillaan. Jopa Mannerheimista vielä kansalaissodan jälkeen käytettiin tätä nimitystä kiivaimpien jääkäriupseerien ja Suomessa koulutettujen upseerien keskuudessa.

Senaatin puheenjohtajan P. E. Svinhuvudin valtuuttaessa kenraaliluutnantti Gustaf Mannerheimin ottamaan suojeluskunnat komentoonsa hänestä tuli näin Suomen valkoisten joukkojen ylipäällikkö. Mannerheim matkusti Vaasaan minne myös hallitus pakeni Helsingistä punakaartien ylipäällikön Ali Aaltosen antaessa 27.1.1918 käskyn vangita hallitus. Seuraavana päivänä asetettiin vallankumoushallitus Helsinkiin.

Asevelvollisuuslain mukaisten kutsuntojen jälkeen aloitettiin alokkaiden koulutus ja myös jääkärivänrikki Kaarlo Heiskanen määrättiin kouluttajaksi ja joukkueenjohtajaksi Sortavalaan jääkärikapteeni Lennart Öschin johtamaan 8. jääkäripataljoonaan, Karjalan Jääkäreihin, vaikka kovat halut olisi ollut suoraan rintamalle. Jääkärihän olisivat halunneet toimia yhtenä joukkona, mutta heidät Vaasaan saapumisen jälkeen hajotettiin ympäri maata eri joukko-osastoihin.

Alokaskoulutus kesti viikon ja sen jälkeen alkoi varsinainen taistelukoulutus. Kolmen viikon koulutuksen jälkeen oltiin valmiita taisteluihin. Kapteeni Öschin pataljoona sai Raudun taistelussa tulikasteensa. Näihin taisteluihin vänrikki Heiskanen ei osallistunut, vaan hänet oli komennettu jääkärikapteeni B. Nordenswanin johtaman 18. pataljoonan Laatokan jääkäreiden adjutantiksi. Laatokan jääkärit sai tulikasteensa 24.4. taisteluissa kohti Viipuria Muolaan- ja Äyräpäänjärven kannaksella. 1. Komppanian päällikön luutnantti Lennart Haneliuksen haavoittuttua, otti Kaarlo Heiskanen komppanian päällikyyden. Hyökkäys oli verinen ja tappiot olivat tuntuvat: yli 20 kaatui ja noin 40 haavoittui taistelusta avosuolla. Taistelu päättyi Ho-

takan kylän valtaukseseen. Punaiset yrittivät seuraavana päivänä vallata kylän takaisin jou-tuen kuitenkin perääntymään pakenemalla hauraan jään yli kohti Leipäsuota. Noin 400 punasotilaan ryhmästä vain muutama pelastui muun osan hukkuessa heikkoihin jäihin ja valkoisten joukkojen tulitukseen. Tämän jälkeen Muolaa vallattiin ilman tappioita.

Vänrikki Heiskasen maine sisukkaana ja taitavana johtajana sai jo tuolloin niin esimiesten tunnustuksen kuin hänen sotilaidensakin. Kun Viipuri vallattiin 28.4. Laatokan jääkärit eivät osallistuneet varsinaiseen kaupungin valtaukseseen vaan puhdistivat Viipurin ympäristöä Perkjärvellä ja Säiniössä ja sen jälkeen siirtyivät vartioimaan rajaa Rautuun. Vuoden 1918 sodassa kaatui noin 3 500 valkoista ja 5 500 punaista taistelijaa. Terrorin uhrina sai surmansa 1650 valkoista ja 8 360 punaista.

Laatokan jääkäri. Totinen vänrikki Kaarlo Heiskanen tuli Muolaan taistelussa vuoden 1918 keväällä tunnetuksi sisukkaana johtajana. Kuva kirjasta Kylmä-Kalle, Robert Brathemberg, 2000.

Noin 80 000 punaista päätyi vankileireihin, joissa ravinnon puutteeseen ja kulkutauteihin kuoli vuoden 1918 aikana noin 12 000 miestä ja naista. Jääkäreitä sodassa kaatui kaikkiaan 137 miestä.

SOTIEN VÄLINEN AIKA

Kaarlo Heiskanen ylennettiin luutnantiksi 29.5.1918 ja hänelle myönnettiin 4. luokan Vapauden risti miekkojen kera. Kesäkuussa 18. jääkäripataljoona siirrettiin Lahteen perusteilla olevaan Vuoristoprikaatin 3. pataljoonaksi. Heinäkuussa luutnantti Heiskanen siirrettiin ensin Taistelukouluun Haminaan ja sieltä Hämeenlinnaan perustetun Pioneerikoulutuspataljoonan joukkueenjohtajaksi. Syksyllä 1919 Heiskanen määrättiin Pioneeripataljoonan 2. komppanian päälliköksi. Kapteeniksi hänet ylennettiin keväällä 1920

Kapteeni ja morsian. Kaarlo Heiskanen meni naimisiin Kirsti Skogsterin kanssa vuonna 1923.

Kuva kirjasta Kylmä-Kalle, Robert Brathemberg, 2000.

ja vuoden 1922 kesäkuussa Heiskanen määrättiin pataljoonan talouspäälliköksi. Joukko-osaston nimeksi tuli Rautatiepataljoona ja 1923 Heiskasesta tuli sen 2. komppanian päällikkö.

Heiskanen liittyi ajan hengen mukaisesti tuona aikana Akateemiseen Karjala-seuraan (AKS). Vuonna 1922 perustetun ylioppilajärjestön tarkoituksena oli heimoyhteyden ja kansallishengen lujittaminen sekä yleisen maanpuolustushengen kohottaminen. Seuraan liittyi peräti 35 tulevaa kenraalia. Karjala-aate ei varsinaisesti kuitenkaan innostanut erityisesti Heiskasta, kuten ei myöskään 1930-luvun alussa puhjennut oikeistoradikaali Lapuanliike. Sen toiminta huipentui keväällä 1932 Mäntsälän kapinaan, johon tosin osallistui muita korkeita upseereja mm. K.M.Wallenius.

Kapteeni Heiskanen meni naimisiin vuonna 1923 musiikinopettaja Christin (Kirsti) Skogsterin kanssa. Kirsti oli kauppaneuvos Anders Gustav Skogsterin ja Vera Constantian o.s. Åkerroosin tytär. Kapteeni Heiskanen palveli tuolloin Hämeenlinnan Parolassa ja varuskunnan nuorilla upseereilla oli tapana vierailla Skogsterien tilalla Hattulassa. Vierailujen syynä lienee ollut isännän vieraanvaraisuus ja Skogsterien kuusi tytärtä. Heiskanen kirjoitti myös ylioppilaaksi yksityisesti Hämeenlinnan suomalaisesta yhteiskoulusta vuonna 1923. Pariskunnan ensimmäinen lapsi, myöhemmin juristiksi opiskellut, Kaarlo Antti syntyi vuonna 1924.

Kapteeni Heiskanen kuului siihen 34 upseerin joukkoon, joka aloitti 15.1.1924 ensimmäisinä itsenäisen Suomen Sotakorkeakoulun 1. kurssin. Koulun johtajana toimi eversti Vilho Petteri Nenonen, Suomen tykistön ”isä” ja apulaisjohtajana majuri Armas-Eino Martola (tuleva kenraali A-E. Martola). Toukokuussa 1925 Heiskanen ylennettiin majuriksi ja Sotakorkeakoulun kurssi päättyi heinäkuussa 1926. Kurssin priimus

oli Heiskasen tuleva sodanaikainen esimies, heimosoturi majuri Paavo Talvela. Heiskanen palveli kurssin aikana yleisesikunnassa toimistoupseerina. Majuri Heiskanen pääsi kenttäpalveluun vuoden 1927 marraskuussa, kun hänet komennettiin perinteikkään Savon prikaatin 3. pataljoonan vt. komentajaksi. Heiskanen ylennettiin everstiluutnantiksi vuonna 1928 vain 33-vuotiaana ja samalla määrättiin yleisesikunnan teknisen tarkastajan apulaiseksi. Heiskasten toinen lapsi Sirkka Liisa syntyi 1930. Heiskasten perheessä arvostettiin koulutusta ja Sirkkakin opiskeli ekonomiksi. Vuonna 1931 syntynyt Kaarlo Olavi opiskeli lääketieteen ja kirurgian tohtoriksi ja toimi sittemmin professorina.

Vuoden 1933 kesällä Karjalan kannaksen rajapitäjässä Terijoella sijaitsevan Polkupyöräpataljoona 1:n komentaja everstiluutnantti Hjalmar Strömberg, myöhemmin Siilasvuo, nimitettiin Savon jääkärirykmentin komentajaksi Käkisalmele. Hänen seuraajakseen komentajaksi määrättiin everstiluutnantti Heiskanen. Terijoki oli vilkas kylpyläpaikka ja tuossa yli 7 000 asukkaan kaupungissa saattoi Venäjän vallan aikana olla jopa 100 000 vierailijaa kesässä. PPP 1 oli tärkeä joukko-osasto, sillä se sijaitsi Neuvostoliiton rajan kaikkein uhanalaisimmalla paikalla Rajajoen tuntumassa ja matkaa Suomenlahden saarella sijainneeseen Kronstadtin linnoitukseen oli vain reilut 20 kilometriä. Tutustuimme lähemmin näihin maisemiin kesällä 2018 sukuseuran matkamme aikana.

Tuona aikana yleinen palvelusaika oli miehistöllä 350 pv. ja reservin upseereilla sekä aliupseereilla 440 pv. Vielä 1920-luvun lopussa ennen Siilasvuota PPP1

oli huonossa maineessa. Kuri oli höltynyt ja pataljoonaa pidettiin sinne komennetun kantahenkilökunnan ”karkotuspaikkana”. Varuskunnassa esiintyi myös simputusta ja juopottelua. Heiskanen peri kuitenkin jo hyvän ja kurinalaisen pataljoonan edeltäjänsä toimien ansiosta ja jatkoi pataljoonan kehittämistä. Kaarlo ja hänen perheensä viihtyivät mainiosti Terijoen ja kannaksen kauniissa maisemissa. Heiskasten perheen neljäs lapsi, myös juristiksi myöhemmin opiskellut Laila, syntyi vuonna 1936 Terijoella. Vuonna 1934 Heiskanen nimitettiin ansioistaan Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan 1. luokan ritariksi.

Heiskanen määrättiin Tampereen rykmentin komentajaksi helmikuussa 1938 ja näin ollen perhe muutti Hennalan kasarmialueelle Lahteen. Urheilu, ja erityisesti Salpausselän kisat kiinnostivat tuohon aikaan isä Heiskasta kuin myös jo kasvaneita poikia. Porukalla käytiin yhdessä katsomassa hiihdon Lahden MM-kisoja talvella 1938. Lahdessa komenuksella olon aikana Kaarlo Heiskanen ylennettiin everstiksi 16.5.1938.

Talvisodan aattona. Heiskasten lapsikatra koolla vuonna 1939. Vasemmalta Olli, Sirkka, Laila ja Antti. Kuva kirjasta Kylmä-Kalle, Robert Brathemberg, 2000.

TALVISOTA 1939-40

Syksyllä 1939 poliittinen tilanne Euroopassa kiristyi nopeasti Saksan ja Neuvostoliiton solmiessa 23. elokuuta hyökkäämättömyyssopimuksen (Molotov–Ribbentrop-sopimus) salaisine lisäpöytäkirjoiineen. Sopimuksen salaisessa lisäpöytäkirjassa sovittiin etupiirijaosta, jossa Suomi jäi Neuvostoliiton etupiiriin. Neuvostoliitto aktivoitui tämän johdosta painostamaan Suomea alueluovutuksiin Leningradin kaupungin ja Muurmanin radan turvallisuuteen vedoten. Syksyn 1939 aikana Paasikiven johtamat neuvottelut Moskovassa Neuvostoliiton vaatimista alueluovutuksista päättyivät marraskuun lopulla tuloksettomina. Lavastettuaan Mainilan laukaukset 26.11.1939 ja syyttäen Suomea provokaatiosta, Neuvostoliitto sanoi irti vuonna 1932 solmitun hyökkäämättömyyssopimuksen 28.11.1939. Niinpä talvisota alkoi torstaina 30.11.1939. Neuvostoliitto oli keskittänyt syksyn aikana rajalle lähes 20 divisioonaa (NL div. 18 000 sotilasta), 2000 panssarivaunua ja tuhansia tykkeitä. Yhteensä rajalla oli yli 450 000 punasotilasta. Suomella oli vastaavasti 275 000 sotilasta ottamassa vastaan vihollisen hyökkäyksen. Suomessa oli koulutettua reserviä enemmänkin, mutta aseita ei riittänyt suuremmalle joukolle. Suomalaisen taistelijan varustetaso oli sotilaskiväärin lisäksi monesti vain miehistövyö ja kokardi, eli niin sanottu ”Malli Cajander” pääministeri A. K. Cajanderin (pääministerinä 12.3.1937-1.12.1939) mukaan. Cajanderia syytettiin yleisesti Suomen puutteellisesta varustautumisesta talvisotaan, vaikka häntä ei voidakaan yksinään syyttää asiasta, eduskunnan enemmistön ollessa kaikenlaisia armeijan hankintoja vastaan.

Talvisodassa eversti Kaarlo Heiskanen sai komentoonsa Jalkaväkirykmentti 17:n. Se muodostettiin Tampereen rykmentistä, johon miehet koottiin laajalta alueelta Etelä-Hämeestä. Rykmentti kuuluu kenraaliluutnantti Harald Öhquistin johtaman 2. armeijakunnan

6. divisioonaan, jota johti jääkärieversti Paavo Paalu. Divisioona sijoitettiin aluksi ylipäällikön reserviksi Kaipiaisiin Luumäki-Taavetti alueelle. Karjalan kannasta puolusti kenraaliluutnantti Hugo Östermanin Kannaksen armeija, johon kuului Öhquistin 2. armeijakunnan lisäksi kenraalimajuri Erik Heinrichsin 3. armeijakunta Itä-Kannaksella. Öhquistin 2. armeijakuntaan kuuluivat pääaseman kolmen divisioonan lisäksi Kannaksen suojajoukot, joiden tehtävänä oli ottaa vastaan vihollisen ensimmäiset iskut, vastuualueena noin 70 kilometriä kannasta Suomenlahdelta Vuokselle.

Mannerheim-linjalla oli ryhmittyneenä noin 130 000 miehen vahvuinen kenttäarmeija. Tämän myyttisen Mannerheim-linjan maine oli suuresti liioiteltu ja erityisesti venäläiset pitivät sitä ranskalaisten kuuluisan Maginot-linjan veroisena. Venäläisten suurhyökkäyksen alettua 17. joulukuuta suomalaiset joukot joutuivat vetäytymään kyseiselle Mannerheim-linjalle. Eversti Paalun 6. divisioona toimi ylipäällikön reservinä 20.12 asti, jolloin se alistettiin Kannaksen armeijalle vastahyökkäystä varten Summassa. Tämä hyökkäys kuitenkin epäonnistui monestakin syystä ja sitä kutsuttiin joukkojen keskuudessa ”hölhmön tölväykseksi”. Hyökkäyksen aikaiset tappiot nousivatkin lähes 1 500 mieheen. JR 17:n komentaja eversti Heiskanen johti henkilökohdaisesti hyökkäystä etulinjassa. Hyökkäyksen jälkeen rintamatilanne rauhoittui ja joukkojen uudelleenjärjestelyjen jälkeen Paalun 6. divisioona siirrettiin etulinjaan. Samalla sen nimi muuttui 3. divisioonaksi ja rykmentin numero JR 7:ksi. Tammikuu sujui rintamalla suhteellisen rauhallisesti ja pääasiallisesti puna-armeija käytti kiivasta tykistötulta. Talven kovat pakkaset aiheuttivat myös erinäisen haasteen erityisesti venäläisille joukoille, eikä etulinjassa pidetty vahvoja venäläisiä joukkoja vaan päävoimat pysyivät kenttävarustetuissa leireissään.

Puna-armeijan pääoffensiivi alkoi helmi-

kuun alussa 3. divisioonan kaistalla Summassa. Marsalkka Semjon Timoshenkon johtama hyökkäys alkoi yli 400 tykin voimakkaalla tulivalmistelulla. Sen jälkeen hyökkäykseen siirtyivät panssarivaunut ja niitä seurasi püppälakkipäinen jalkaväki. Helmikuun 5. päivänä ilmapommitukset olivat niin rajut, että samanaikaisesti asemien yllä saattoi olla jopa 200 vihollisen pommikonetta. Tykistön ammukset olivat suomalaisilta loppumassa, mutta linjat pääosin pitivät, tosin joukot olivat kuoleman väsyneitä vaihtomiehistön puuttuessa. Heiskasen rykmentti puolusti Länsi-kannaksella sijainnutta Summan kylää. Heiskasen kerrotaan Summan rankkojen taistelujen aikana yöpyneen etulinjan teltoissa ja tämän vuoksi häntä kunnioitettiin pelkäämättömänä etulinjan rintamakomentajana.

Summa kuitenkin lopulta menetettiin 11. helmikuuta valtaisan päälle vyöryvän ylivoiman edessä ja Heiskasen loppuun ajettu 7. rykmentti vaihdettiin pois etulinjasta 13.2.1940. Divisioonan komentaja eversti Paalu antoi tunnustuksen Heiskasen rykmentin uhrautuvasta taistelusta Summassa vihollisen ylivoimasta huolimatta. Helmikuun lopulla venäläiset päättivät ennen kelirikko-kautta vallata Viipurin – symbolisen Karjalan pääkaupungin. Viipurin edustaa puolusti nyt 3. Divisioona, joka oli ollut levossa Summan kovien ja kuluttavien taistelujen jälkeen. Divisioonaa komensi nyt eversti Auno A. Kaila. Ensimmäiset taistelukosketukset viholliseen olivat 29.2.1940 ja ankarat taistelut jatkuivat kaupungin edustalla sodan loppuun asti. Lopulta kuitenkin, tosin aivan viime hetkellä, saatiin rauha aikaan ja aseet vaikenivat 13.3.1940 kello 11.00 eli kuta kuinkin 80 vuotta sitten.

Tuona seesteisenä ja kirkkaana keskiviikkoisena iltapäivänä eversti Heiskanen komennettiin tehtävään, joka jätti ikuisen jäljen häneen. Varttia yli kolme kenraali Harald Öhquist saapui seurueineen Viipurin linnan ala-

pihalle. Kaupungin puolustusjoukoista koottu komppania ryhdistäytyi kunniantekoon, kolmikielekkinen siniristilippu liehui Viipurin ylvään linnan Pyhän Olavin tornissa. Öhquist puhutteli sotilaat ja risaiseksi kulunut lippu laskettiin puolitankoon, se lepatti siinä hetken, jonka jälkeen se nostettiin jälleen ylös ja liehahti lippu vielä sielläkin, tämän jälkeen se laskettiin alas. Eräs vänrikki, aliupseeri ja sotilas kantoivat käärityn lipun alas pihalle, jossa he luovuttivat sen eversti Heiskaselle, JR 7:n komentajalle. Heiskanen otti lipun vastaan ja ojensi sen 3. Divisioonan komentajalle eversti Kailalle sanoen jotakin, mutta nämä sanat eivät kuuluneet miesten korviin. Kaila luovutti lopuksi lipun kenraali Öhquistille lausuen: Herra Kenraali, 3. Divisioona on täyttänyt tehtävänsä. Vihollinenhan ei saanut talvisodassa vallatuksi Viipuria.

Sodan päätyttyä Puolustusvoimat ryhmitettiin uudelleen talvisodan jälkeen Moskovin rauhan rajan taakse. Eversti Heiskanen määrättiin 6.5.1940 13. Divisioonan komentajaksi ja hänelle myönnettiin 2. luokan Vapaudenristi miekkojen kera. Elokuussa 1940 maavoimien divisioonat hajotettiin ja niiden tilalle muodostettiin kevyempiä prikaateja. Samoihin aikoihin eversti Heiskanen määrättiin Keski-Pohjanmaan sotilasläänin komentajaksi Kokkolaan. Suunnitelmien mukaan Keski-Pohjanmaan sotilasläänin tuli perustaa liikekannallepanossa 11. divisioona. Syksyllä 1940 Heiskasten perhe muutti Lahden kautta Äänekoskelle ja sieltä edelleen Kokkolaan. Mainittakoon, että suomalaiseen divisioonaan kuului noin 16 400 miestä, jotka jakaantuivat kolmeen jalkaväkirykmenttiin, kukin vahvuudeltaan 3600 miestä. Erinäisten esikunta-, tuki- ja huolto-osien lisäksi divisioonaan kuului kolme tykistön patteristoa, joissa jokaisessa oli 12 tykkiä.

JATKOSOTA

Jatkosodan alkaessa Saksan hyökättyä 22.

kesäkuuta 1941 Neuvostoliittoon myös Suomi joutui Neuvostoliiton sotatoimenpiteitten kohteeksi. Kesäkuun 25. päivänä 1941 Neuvostoliiton ilmavoimat pommittivat Helsinkiä, Turkuja ja Porvoota sekä useita muita Suomen paikkakuntia noin 500 koneella. Näiden pommitusten ja aiempien tapahtumien perusteella eduskunnalle antamassaan tiedonnossaan hallitus oli tehnyt sen johtopäätöksen, että maa oli joutunut jälleen sotatilaan. Suomi oli välirauhan aikana varustautunut ja oli huomattavasti paremmin varustautunut kuin ennen talvisotaa. Keski-Pohjanmaan sotilasläänin joukoista muodostettiin Pohjois-Karjalaan Värtsilän suunnalle 11. divisioonaa eversti Heiskasen komentoon.

Divisioonan iskujoukkona oli eversti Pietari ”Ukko” Autin jalkaväkirykmentti 8. (JR 8, Tuntemattoman sotilaan rykmentti). Eversti Autti, kuten Heiskanenkin olivat jääkäripataljoona 27:n pioneereja ja Polangen pommarikurssin oppilaita. Heiskasen Divisioonaa kuuluvan JR 29:n komentajana toimi kansanedustajanakin kunnostautunut everstiluutnantti Paavo Susitaival, vanha lapuanliikkeen aktivisti ja Mäntsälän kapinan aktivisti. JR 50:n komentajana toimi aluksi everstiluutnantti Yrjö Nahi, joka vaihdettiin kuitenkin 6. Armeijakunnan komentajan kenraalimajuri Talvelan käskystä liian varovaisena komentajana majuri Martti Ahoon, tulevaan kaksinkertaisen Mannerheim-ristin ritariin. Majuri Aho oli osallistunut Talvelan heimopataljoonan Aunuksen retkeen Itä-Karjalaan vuonna 1919. Näillä porukoilla Heiskanen lähti raivaamaan tietä kohti Petroskoita (venäjäksi Petrozavodsk), Neuvosto-Karjalan pääkaupunkia.

Vuoden 1941 kesäkuun viimeisenä päivänä muodostettiin kaikkien aikojen suurin suomalainen sotatoimiyhtymä, 100 000 taistelijan Karjalan armeija, joka keskitettiin Moskovian rauhan rajan taakse Sortavalan korkeudelta Ilomantsin pohjoispuolelle. Ar-

meijaa komensi kenraaliluutnantti Erik Heinrichs. Armeijaan kuuluvaa 6. armeijakuntaa komensi kenraalimajuri Paavo Talvela ja 7. armeijakuntaa Woldemar Hägglund. Lisäksi armeijaan kuului kenraalimajuri Wolde Oinosen komentama ryhmä O. Eversti Heiskasen 11. divisioonaa ”Iskevä kiila” kuului Talvelan 6. armeijakuntaan.

Kenraalimajuri Talvela pääsi nyt maksamaan 1920-luvun heimosotien epäonnistumisiaan ja oli erityisen innokas hyökkäämään. Hänelle sopi erityisen hyvin päämajan Karjalan armeijalle asettama tavoite saavuttaa mahdollisimman nopeasti Syvärin ja Äänisjärven rannat. Tähän tähdätäkseen ankara komentaja kenraalimajuri Talvela erotti tai käski erottaa useita alikomentajia liian hitaan tai varovaisen etenemisen vuoksi. Talvela meni jopa erottamaan 5. Divisioonan komentajan, jääkärieversti Koskimiehen ”kirotusta hitaudesta” johtuen ja nimitti hänen tilalle panssarieversti Ruben Laguksen ”syväjäädytetyn partaveitsen”.

Tällöin hän suututti marsalkka Mannerheimin, koska divisioonan komentajien nimitykset kuuluivat päämajan toimivaltaan ja hän oli ohittanut nimityksessä myös Karjalan armeijan komentajan kenraaliluutnantti Erik Heinrichsin. Nimitys purettiin ja Laguksen sijaan nimitettiin eversti Ilmari Karhu. Heinäkuussa tehtiin uudelleenjärjestelyjä ja armeijaan perustettiin päämajan alaisuuteen jääkärieversti Mäkisen johtama 1. armeijakunta ja Heiskasen 11. divisioonaa alistettiin kenraalimajuri Woldemar Hägglundin 7. armeijakunnalle. Ansiostaan eversti Heiskaselle myönnettiin elokuussa 1. luokan Vapauden risti miekkojen kera. Karjalan armeija saavutti Äänisestä Laatokkaan laskevan 224 kilometrin pituisen Syvärin joen Lotinanjokien suunnassa 4. syyskuuta 1941. Marsalkka Mannerheim vieraili tapauksen kunniaksi Syvärillä 11. syyskuuta 1941 arvovaltaisen seurueen kanssa.

Myös Petroskoin suunnan hyökkäys eteni ja Heiskasen johtama Kiila-divisioona valtasi Laatokan ja Äänisen välisellä kannaksella sijaitsevan Prääsän (Terun) 8. syyskuuta kor-pikoukkauksia käyttäen, kun vihollinen pyrki puolustuksessaan ja hyökkäysoperaatioissaan seuraamaan tiensuuntia. Kyseinen onnistunut valtausoperaatio avasi tien Petroskoihin. Eversti Autin toimintaa kuvaa osittain Väinö Linna Tuntemattomassa sotilaassaan. Prääsasta alkoi noin 50 kilometrin matka kohti Petroskoin kaupunkia 20. syyskuuta. Sinne johtava tie päätettiin koukkauksin sekä viholista motittaen ja Polvinan (puolimatkan) kylä saavutettiin viiden päivän ankaran taistelun jälkeen. Sieltä käsin jatkettiin Matrosan kylään, joka oli vahvasti varustettu, mutta kylä yllätettiin ovelasti etelän suunnasta koukaten. Petroskoi oli nyt tiukasti suomalaisjoukkojen pihdeissä. Kenraalimajuri Talvelan 6. armeijakuntaan kuuluvat eversti Ruben Laguksen panssariosastojoukot lähestyivät kaupunkia etelän suunnasta ja 11. divisioonan joukot luoteesta. Heiskasen divisioona joutui rai-vokkaisiin taisteluihin Petroskoin esikaupungissa.

Petroskoi vallattiin lokakuun 1. päivänä kun ratsumestari (jalkaväen kapteenia vastaava upseeriarvo) Lars Rönqvistin osasto marssi ensimmäisenä Suomen lipun kanssa kaupungin keskustaan. Petroskoin valtauksen jälkeen kaupungin nimi muutettiin Äänislinnaksi ja sen aluepäälliköksi (myöhemmin komendantiksi, kaupunginjohtajaksi ja poliisimestariksi yhtä aikaa) päämaja määräsi siviilissä Kuopion poliisimestarin reservin kapteeni Miika Simojoen (hänen sotilaspukunsa majurin arvomerkeillä on seuramme puheenjohtajan Hannu Heiskasen hallussa). Äänislinnan valtauksen jälkeen siihen osallistuneiden joukkojen keskuudessa seurasi yleinen mitalisade: eversti Heiskaselle myönnettiin Saksan 2. luokan rautaristi heti 2. lokakuuta ja seuraavana päivänä Suomi myönsi Heiska-

Sotamarsalkka Mannerheim keskustelemassa rintamatilanteesta eversti Heiskasen kanssa.

Matrosan ja Polovinan välinen maasto. 27.9.1941. SA-kuva-arkisto.

selle 1. luokan Vapaudenristin tammenlehvän kera. Lokakuun 7. päivänä 1941 eversti Heiskanen nimitettiin Mannerheim-ristin ritariksi numero 21. Erittäin arvostetun ja vain 191 sotilaalle myönnetyn Mannerheim-ristin ensimmäiseksi ritariksi oli nimitetty eversti Ruben Lagus näpäytyksenä kenraali Talvelalle, joka sai odottamansa 1. ristin sijaan ristin numero 2. Armeijakunnan komentajan, kenraalimajuri Hägglundin perusteluna Heiskasen ristille olivat: ”Kolme kuukautta ja yli 400 kilometriä jatkuneella hyökkäystaivallella osoitettu menestyksellinen johtaminen suhteellisin pienin tappioin”. Lokakuun 12. päivänä pidettiin sen astisen hyökkäyssodan huipentuman kunniaksi Äänislinnan valtausparaati. Paraatijoukkoja Kirovin torilla johditi itseoikeutetusti eversti Heiskanen Jääkärimarssin soidessa. Heiskasen perässä tuli Mannerheim-ristin ritari numero 1, kenraalimajuriksi juuri ylennetty Ruben Lagus Vic-

kers-hyökkäysvaunussa. Paraatin piti alun perin ottaa vastaan marsalkka Mannerheim, mutta hänen sijastaan sen vastaanotti tuore jalkaväenkenraaliksi ylennetty Erik Heinrichs ja armeijakuntien komentajat kenraalit Paavo Talvela ja Woldemar Hägglund.

Heiskasta pidettiin loistavan menestyksen ja alaisten arvostuksen ohella henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan vaikeana komentajana. Hän joutui erityisesti JR 29:n komentajan, suoraluonteisen everstiluutnantti Paavo Susitaipaleen kanssa hankauksiin. Osittain hankaukset johtuivat Susitaipaleen poliittisista mielipiteistä erityisesti 1930-luvun alusta ja Susitaipaleen syytöksistä Heiskasen syrjinnästä hänen rykmenttiään kohtaan.

Sota ei päättynyt Äänislinnan valtaukseseen ja parin viikon kuluttua valtauksesta 11. Divi-

Kenraalimajuri Heiskanen hirsimajansa edessä
11 D:n komentopaikalla 4.10.1942. SA-kuva-arkisto.

sioona määrittäinkin Ala-Syväriille ja samalla se alistettiin uudelleen kenraalimajuri Paavo Talvelan 6. armeijakunnalle. Kyseessä oli osallistuminen Leningradin saarto-operaatioon saksalaisten apuna. Saksalaiset valtasivat strategisesti tärkeän Tihvinän kaupungin 8. marraskuuta 1941 operaatiossa, jonka tarkoitus oli sulkea Laatokan yli kulkenut Leningradin huoltoreitti, mutta he joutuivat vetäytymään neuvostoarmeijan vastahyökkäyksen takia jo heti 9. joulukuuta. Myös Suomi päätti luopua Syvärin joen ylityksestä sen jälkeen. Alkoi pitkä ja hermoja kiristävä toimeton ja tapahtumaköyhä asemasotavaihe, jota kesti kevääseen 1944 saakka. Heiskanen ylennettiin vuoden 1942 huhtikuussa kenraalimajuriksi. Asemasodan aikana parannettiin Heiskasen lohkokalla puolustusasemia ja rakennettiin estelinoja. Heiskanen harjoitti joukoillaan myös tarmokasta tiedustelua ja vanginsieppauksia, joilta saatiin paljon tärkeitä tiedustelutietoja.

Joulukuussa 1943 myös kenraalimajuri Heiskasen vanhin poika Antti Heiskanen (s. 1924) komennettiin rintamalle JR 50:een upseerikoulun jälkeen. Antti Heiskanen osallistui Tali-Ihantalan taisteluihin kesällä 1944.

Saksan sotaonnen kääntyessä Stalingradin tappion jälkeen helmikuussa 1943 nousivat paineet saksalaisten taholta Suomea kohtaan hyökätä Syvärin yli helpottaakseen saksalaisten painetta Leningradin ympärillä. Maaliskuussa 1943 tehtiin sitten hyökkäys saksalaisten rauhoittamiseksi ja kovin uhrauksin rintamalinjaa oikaistiin myös Heiskasen joukkojen osallistuessa näihin taisteluihin.

Kenraali Heiskanen käytti vain yhden lomajatkosodan aikana, jouluna 1943. Perhetään hän ei ollut nähnyt vuoden 1941 kesäkuun jälkeen, mutta kirjeitä kyllä kirjoiteltiin ahkerasti. Kenraali lähti joulun aluspäivinä lomalleen kohti Hämeenlinnaa, jonne hänen perheensä oli muuttanut lähelle Kirsti-vai-

Kenraalimajuri Heiskanen ja presidentti Svinhufvud Itä-Karjalassa Pitmassa 14.8.1943. SA-kuva-arkisto.

mon sukulaisia. Tänä aikana divisioonaa johti vs. komentajana eversti Elias-Viktor Simolin. Herra ”tsaarin upseeri” päättikin juhlia kunnolla rintamajoulua ja komentokorsu oli sen mukaisessa tilassa. Heiskanen palasi kuitenkin ennen aikojaan lomaltaan jonkun alaisen soittaessa ja ilmoittaessa vs. komentajan juhlinnasta. Kenraalin poika Antti on kertonut isänsä vimmastuneen ja lähteneen samantien puhelun jälkeen takaisin yksikkönsä. Divisioonan komentajan saapuessa komentokorsuunsa lähettinsä kanssa sai vs. komentaja kuulla kunniansa ja everstin yleneminen päättyi siihen. Kylmä-Kallesta kerrotaan asemasodan ajalta myös muita juttuja, jotka osittain väritettynä kertovat hänen luonteestaan.

Keväällä 1944 rauhallinen asemasotavaihe päättyi ja edessä olivat 11. divisioonan kovimmat paikat. Kesäkuussa 1944 ylipäällikkö siirsi 11. divisioonan Syväriltä Karjalan kannakselle ensin kenraaliluutnantti Taavetti

”Pappa” Laatikaisen komentaman 4. armeijakunnan avuksi ja myöhemmin heinäkuun alussa kenraalimajuri Antero Svenssonin 5. armeijakunnan avuksi. Iskevä Kiila saapui kannakselle 24. kesäkuuta keskelle Suomen sotahistorian rajuimpia taisteluita ja oli jo 27. kesäkuuta taisteluissa mukana. Kannaksen taisteluiden aikana vallitsi paikoitellen pakokauhu ja miehet jättivät asemansa tulihelvetissä. Metsissä liikkui hiippareita ja heitä saatiin myös paljon kiinni sekä pikaoikeuden eteen. 11. divisioonan sotatuomarina ollut kapteeni Aarne Sipilä on muistellut komentajan vaatineen rintamakarkureille kuolemantuomioita samoin kuin kenraalit Talvela ja Svensson vaativat niitä kurin säilyttämiseksi.

Tiukilla ollut rintama saatiin kuitenkin vakautetuksi heinäkuussa osittain Saksan toimittaman aseavun turvin, erityisesti uudet panssarintorjunta-aseet (panssarinyrkki ja -kauhu) auttoivat suuresti kesän rajuis-

sa taisteluissa. Lisäksi Saksan ilmavoimien (Luftwaffen) lento-osasto Kuhlmeier osallistui ratkaisevasti kesän 1944 puna-armeijan suurhyökkäyksen torjuntataisteluihin. Venäläisten kiire kohti Berliiniä helpotti myös painetta Suomen rintamalla. Kenraali Heiskanen oli jälleen kerran historiallisten tapahtumien äärellä, sillä suomalaisten rauhanvaltuuskunta pysähtyi Juustilassa Saimaan kanavan sulku-
jen luona, jossa hän aluetta valvovan 11.D:n komentajana oli vastassa ja vei rauhanvaltuuskunnan 3 kilometrin päässä Ylivedelle-päin olevan maantien kohdalle, mihin oli järjestetty rintamanylityspaikka.

Suomen edustajina Moskovan neuvotteluissa olivat pääministeri Antti Hackzell, puolustusministeri, jalkaväenkenraali Rudolf Walden, yleisesikunnan päällikkö, jalkaväenkenraali Erik Heinrichs, kenraaliluutnantti Oscar Enckell sekä asiantuntijoina ulkoasiainministeriön kansliapäällikkö P. J. Hynninen, vuorineuvos Berndt Grönblom, lähetystö-

neuvos Johan Nykopp ja ulkoasiainministeriön neuvotteleva virkamies, lakitieteen tohtori Erik Castrén. Aselepoon päästiin lopulta 4. syyskuuta 1944 ja aseet vaikenivat asteittain 5. syyskuuta aikana itärajalla.

LAPIN SOTA

Kenraali Heiskasen sota ei kuitenkaan vielä päättynyt, vaan hänet komennettiin Lappiin ajamaan saksalaisia pois Pohjois-Suomesta. Väli rauhan sopimuksen mukaan saksalaisten piti poistua Suomesta 15. päivään syyskuuta mennessä. Ensi alkuun kaikki sujui entisen aseveljen kanssa hyvässä yhteisymmärryksessä, mutta kun saksalaisten perääntyminen hidastui Lapissa, kävivät Neuvostoliiton vaatimuksesta paineet niin koviksi, että oli pakko ryhtyä todellisiin sotatoimiin saksalaisten ajamiseksi pois Lapista Suomen alueelta.

Asialle laitettiin kenraaliluutnantti Hjalmar Siilasvuon 3. armeijakunta, jolle kaikki pohjoisen joukot keskitettiin. Siilasvuolla

Rauhanvaltuuskunta Juustilassa jossa 11.D:n komentaja kenraalimajuri Heiskanen vie rauhanvaltuuskunnan rintamanylityspaikalle. Juustila-Ylivesi 7.9.1944. SA-kuva-arkisto.

tiedettiin olevan antipatioita saksalaisia kohtaan, joten päämajan ei tarvinnut pelätä mitään ”veljeilyä”, vaan hän ryhtyi joukkoineen heti tositoimiin. Samalla perusteella oli valittu hänen muut komentajansa, näiden mukana kenraali Heiskanen, jonka päämaja tiesi noudattavan käskyjä välittämättä aiemmasta aseveljeydestä ja palvelusta Saksassa. Kovan paikan edessä Siilasvuo päätti käyttää aiemminkin menestyksellistä koukkaus- ja saarrostustaktiikkaa.

Torstaina 5. lokakuuta 1944 suomalaiset joukot saapuivat yön pimeydessä kolmella aseistamattomalla kauppalaivalla Tornion Röyttään. Sotilaallisesti hyökkäys oli uhkapeliä, sillä laivat olivat avomerellä täysin suojattomia, eikä maihinnousulla ollut lainkaan ilma- tai muuta tulitukea. Maihinnousu oli saksalaisille täysi yllätys, sillä Siilasvuon aiemmin saaman tiedustelutiedon perusteella satamaa ei ollut miehitetty. Rannikolta eteneminen jatkui sisämaahan: Pello vallattiin 18. lokakuuta ja Muonio viikkoa myöhemmin. Samoihin aikoihin kenraali Heiskanen täytti 50 vuotta 28.10.1944 karuissa olosuhteissa. Varsinaiset sotatoimet Lapissa päättyivät marraskuussa Muonion ja Ivalon valtausten jälkeen. Hintana oli Lapin sodassa 1 000 kaatunutta tai kadonnutta sekä 3 000 haavoittunutta suomalaissoturia. Saksalaisten tappiot olivat vastaavasti noin 8 000 miestä. Mainitakoon myös, että suurin osa Pohjois-Suomen siviiliväestöstä evakuoitiin Pohjanmaalle ja muualle Suomeen, lisäksi läntisiltä alueilta siirtyi Ruotsiin noin 50 000 evakkoa. Virallisesti Lapin sota päättyi 27.4.1945 jolloin viimeiset saksalaiset vetäytyivät Suomesta Käsivarren alueelta.

RAUHAN KANNALLE

Heiskanen siirtyi 17.11.1944 rauhan ajan virkaan Vaasaan, Keski-Suomen sotilasläänin komentajaksi. Hänen esikuntapäällikkönään toimi eversti Alpo Marttinen, legendaarinen

rykmentinkomentaja ja Mannerheim-ristin ritari. Eversti Marttinen oli aktiivisesti mukana asekatkennässä jo Lapin sodan aikana, jolloin hän toimi kenraaliluutnantti Siilasvuon esikuntapäällikkönä. Marttisen toiminta aiheutti myöhemmin kiusallisia seurauksia myös esimiehelleen kenraali Heiskaselle. Asekatkennän tarkoituksenahan oli mahdollisen uuden sodan aikana jatkaa näiden aseiden turvin sissisotaa miehittäjää eli Neuvostoliittoa vastaan.

Palvelu aluejärjestössä jäi kuitenkin vain puolen vuoden pituiseksi, sillä jo 6. kesäkuuta 1945 hänet siirrettiin komentopäälliköksi pääesikuntaan Helsinkiin. Puolustusvoimain komentaja kenraaliluutnantti Jarl Lundqvist laati listan yli 30 upseerista, joiden tulisi erota armeijasta. Listalla oli muun muassa kaksinkertainen Mannerheim-ristin ritari kenraalimajuri Aaro Pajari. Listan olivat allekirjoittaneet Lundqvistin lisäksi yleisesikunnan komentopäällikkö Kaarlo Heiskanen, päämajajoitusmestari, kenraaliluutnantti Einar Mäkinen ja kenraaliluutnantti Kustaa Tapola. Heiskasen mukana olo allekirjoittajana listalla ihmetyttää, sillä tällainen selkään puukotusmenettely ei istunut hänen luonnekuvaansa. Syynä pidetään nimitysasioiden kuulumista komentopäällikölle, joten hän vain vahvisti esimiehensä käskyn tällä tavoin.

Listan takana olivat kuitenkin poliittiset syyt ja uudelleen perustetun SKDL:n (Suomen kansan demokraattinen liitto) puolustusministeri Mauno Pekkala. Epäröiden listaan suhtautui myös silloinen pääministeri J. K. Paasikivi, joka toimi tuona aikana presidentin sijaisena, presidentti marsalkka Mannerheimin ollessa hoitamassa terveyttään. Pahiten vaikutti kuitenkin Lundqvistin loukkaava kirje listalla oleville, jossa heidän sotilaallista toimintaansa arvosteltiin. Tämä johtikin hänen eroonsa vuoden 1946 toukokuussa, kun Mannerheim sai tiedon kirjeestä ja se vuoti myös lehdistön tietoon. Mannerheim myös

poisti osan listalla olevista kenraaleistaan muun muassa edellä mainitun Pajarin. Lundqvistin tilalle nimitettiin puolustusvoimain komentajaksi kenraaliluutnantti Aarne Sihvo. Nimitys oli poliittinen ja erityisesti maalaisliiton ajama.

Tasavallan presidentti määräsi Heiskasen 28. kesäkuuta 1946 Kevyen Prikaatin komentajaksi. Hän ei kuitenkaan ehtinyt ottaa virkaa vastaan, sillä Valtiollinen poliisi pidätti hänet 3. heinäkuuta asekatkentaan liittyneessä niin sanotussa esikuntapäälliköiden jutussa.

Eduskunnan vuonna 1947 säätämän erityislain perusteella nostettiin syytteet asekatkentaajuttuun osallisia vastaan. Heiskasen entinen esikuntapäällikkö eversti Marttinen onnistui jo 1945 pakenemaan Ruotsin kautta Yhdysvaltoihin ja siirtyi siellä armeijan palvelukseen ja yleni myös USA:n armeijan everstiksi. Kenraali Heiskanen sai kantaa vastuun alaisensa toimista ja hän joutui syytteeseen ja pidätettiin vuoden 1947 heinäkuussa. Hän istui Sörnäisten vankilassa toista vuotta. Samaan aikaan myös kapteeni Malmivaara vangittiin vuodeksi asekatkennästä syytettynä. Hän otti esimiestensä kehotuksesta vastuun leen salaisen asekatkennän organisoinnin Keski-Suomen alueella. Pahasti kannaksella haavoittunut Malmivaara vapautettiin välillä ja lopullisesti heidän molempien syytteet hylättiin elokuussa 1948 sotaylioikeudessa.

Heiskanen vietti loppuvuoden 1948 kotoaan Hämeenlinnassa pitkästä aikaa perheensä parissa. Tammikuussa 1949 hänet määrättiin 2. divisioonan komentajaksi Turkuun, jonne myös perhe muutti ja majoittui Turun kasarmeille. Nuoremman pojan Ollin kuitenkin jäädessä suorittamaan ylioppilastutkintoa isoisänsä luo Hämeenlinnaan. Kaarlo Heiskanen ylennettiin kenraaliluutnantiksi 4. kesäkuuta 1951.

PUOLUSTUSVIOIMIEN KOMENTAJANA

Vuonna 1946 Aarne Sihvo valittiin toisen kerran puolustusvoimain komentajaksi, mutta Sihvo joutui 1950 luvun alussa pääministeri Kekkosen ja presidentti Paasikiven epäusioon. Syyksi sanottiin Sihvon halu nostaa puolustusvoimien profilia, mikä ei sopinut vallitsevaan ulkopoliittiseen suuntaukseen. Mutta esimerkiksi Sihvon hyvin tuntenut valtioneuvos Johannes Virolainen katsoi, että Sihvo oli henkisesti loppu. Hänhän oli ollut jo koko jatkosodan ajan vähempiarvoisessa virassa ilmasuojelukomentajana. Mannerheimkaan ei häntä enää mihinkään vastuulliseen tehtävään nimittänyt, vaikka hän oli jo ennen sotia ollut sotaväen päällikkönä (puolustusvoimain komentaja) vuosina 1926-33. Itse asiassa puolustusministeri Kustaa Tiitu oli jo vuonna 1950 esittänyt presidentti Paasikivelle Sihvon korvaamista kenraali Erik Heinrichsilla, koska Sihvoon ei voitu enää luottaa. Asiaan palattiin seuraavina vuosina ja viimein vuonna 1953 Sihvo pakotettiin eläkkeelle alentamalla komentajien eläkeikäraja.

Aiemmin Sihvon seuraajaksi oli ajateltu kenraalimajuri Kustaa Tapolaa tai kenraalimajuri Uolevi Poppiusta. Pääministeri Kekkonen ja puolustusministeri Emil Skog nostivat kuitenkin 1953 kenraaliluutnantti Kaarlo Heiskasen komentajaehdokkaaksi ja Kustaa Tapolan pääesikunnan päälliköksi. He ajoivat hänen ehdokkuuttaan myös presidentti Paasikivelle. Myös kenraaliluutnantti Aksel Airoa pidettiin sopivana ehdokkaana. Ylin upseerikunta oli Kustaa Tapolan kannalla ja piti jo varmana hänen nimitystään. Osittain vuoden 1945 upseerien erottamistalista kalvoi kenraalien mieltä.

Toisaalta, koska Heiskanen ei lähtenyt henkilökohtaisesti mitenkään ajamaan valintaansa, vaan antoi vain suostumuksensa, samalla vaatien sotatilanteessa Airon kutsumista ylipäälliköksi ehtona valinnalleen. Tosin Kekko-

nen myöhemmin tasavallan presidenttinä teki päätöksen, että hän säilyttää myös sotatilanteessa ylipäällikkyyden itsellään. Kekkonen ja Paasikivi ajaessaan kenraali Heiskasen valintaa halusivat komentajan, joka ei sekaannu politiikkaan eikä ulkopolitiikkaan varsinkaan. Niinpä hallituksen kannattaessa yksimielisesti Heiskasta hänet myös nimitti presidentti Paasikivi puolustusvoimain komentajan virkaan 4.6.1953 alkaen.

Presidentti Paasikivi opasti uutta komentajaa ensimmäisessä presidentin esittelyssä: Armeijassa ei saa olla minkäänlaisia intrigejä (juonitteluja) ja oikeus ja totuus on pidettävä johtotähtenä. Tällainen periaate sopikin Heiskaselle erinomaisen hyvin. Kriitikkiä Heiskasen valinnalle tuli kommunistisen lehdistön taholta, jossa muistutettiin hänen asekkäntäjäjuttuun sekaantumisestaan. Samoin osa upseereita vierasti hänen nimitystään. Puolella kymmenessä vuodessa Heiskanen oli muuttanut Sörkän sellistä puolustusvoimain komentajan työhuoneeseen.

Heiskanen oli neljäs jääkäriupseeri, joka oli ylennetty tädeksi kenraaliksi. Ensimmäi-

nen oli Erik Heinrichsh, joka sai ylennyksen hyökkäyssodan aikana 1941, toisena Aarne Sihvo 1946 kun hänet nimitettiin toisen kerran puolustusvoimain komentajaksi ja kolmanneksi Taavetti ”Pappa” Laatikainen, joka ylennettiin jalkaväenkenraaliksi 1948. Lopulta kaikkiaan yhdeksästä jääkäristä tuli täysi kenraali.

Heiskaset muuttivat Turusta Helsinkiin Sihvolta vapautuneeseen komentajan virka-asuntoon vuonna 1954. Kenraalin poika Antti Heiskanen on muistellut isänsä vaienneen kotona virka- ja työasioista, eikä kotioissa myöskään politiikkaa puhuttu. Komentaja joutui myös matkustelemaan paljon työnsä puolesta. Virka-auton käytössä hän oli tarkka ja sitä käytettiin vain virka-ajoon. Heiskasen komentajakauden pari ensimmäistä vuotta sujuivat rauhallisesti. Puolustusministerit tosin vaihtuivat tiuhaan, koska hallitukset olivat siihen aikaan hyvin lyhytikäisiä. Neuvostoliitolle rauhansopimuksen pohjalta vuokrattu Helsingin välittömässä läheisyydessä sijainnut Porkkalan tukikohta aiheutti tiettyjä ongelmia. Myös muutamia vakoiluta-

Puolustusvoimain komentaja pääsi myös Kari Suomalaisen ajankohtaiseen pilakuvaan. Kuva Heiskasten sukukirjasta.

pauksia paljastui armeijan piiristä, mutta ne hoidettiin julkisuudelta piilossa.

Puolustusministeriön kansliapäällikön valinta vuonna 1955 aiheutti myös jonkun verran skismaa, kun paikalle ajettiin eversti Kalle Lehmusta. Hän oli alkujaan reservin luutnantti ja sosiaalidemokraattisen puolueen järjestösihteeri, joka oli ylennetty sotien alussa Mannerheimin toimesta toimimaan päämajan tiedotusosaston päällikkönä Mikkelisä. Paasikivi näpäytti nimitystä vastustanutta upseeriliittoa nimittämällä Kalle Lehmuksen kansliapäälliköksi. Mainittakoon myös, että vuosina 1948-50 Lehmus luovutti salaisia sotilastietoja Norjan puolustusministerille, Jens Christian Haugelle. Tiedot koskivat Suomen ja Neuvostoliiton sotilaallista tilannetta ja uhkakuvia.

Komentajan paineita helpotti myös Porkkalan vuokra-alueen tilanteen ennenaikainen ratkaisu. Nikita Hruštšovin tultua Neuvostoliiton kommunistisen puolueen pääsihteeriksi 1953 Neuvostoliitto päätti palauttaa Porkka-

lan vuokra-alueen Suomelle kansainväliseen politiikkaan liittyen käyttäen sitä lännelle esimerkkinä rauhanomaisesta rinnakkaiselosta Suomen ja Neuvostoliiton välisissä suhteissa. Palautus toteutui 26. tammikuuta 1956, joidenkin näkemysten mukaan ”sopivasti” presidentinvaalien alla.

Vuoden 1956 Suezin kriisi ja Unkarin kannannousu kiristivät kansainvälistä poliittista tilannetta ja aiheuttivat erityisesti Lapissa paineita kohottaa puolustusvalmiutta. Suezille lähetettiin ensimmäiset suomalaiset rauhan-turvajoukot YK pääsihteerin Dag Hammarskjöldin pyynnöstä. Ylipäällikkö Kekkonen ja puolustusvoimain komentaja tarkistavat lähtevät joukot joulukuussa 1956. Vuonna 1958 yöpakkaset aiheuttivat myös paineita puolustusvoimille, kun Neuvostoliiton toimesta uhkailtiin jo YYA -sopimuksen neuvottelulausekkeiden käyttöön otolla. Sotilaiden koulutuksen kehittämiseen kiinnitettiin huomiota koko Heiskasen komentajakauden ajan. Ilma-voimiin hankittiin englannista nykyaikaisia de Havilland DH.100 Vampire -hävittäjiä, samoin ilmapuolustuksen kalustoa nykyaikaistettiin. Matkoja ei kenraali tehnyt Suomen rajojen ulkopuolelle lukuun ottamatta yhtä matkaa Neuvostoliittoon vuonna 1959. Senkin matkan komentaja teki vastentahtoisesti osittain presidentti Kekkosen pakottamana.

Kenraali Heiskanen jäi täysin palvelleena eläkkeelle 28. lokakuuta 1959 ja siirtyi reserviin viimeisenä vakinaisessa palveluksessa olleena jääkärinä. Tämän jälkeen hän asettui asumaan Hämeenlinnan Katumajärven rannalta ostamaansa omakotitaloon eläkepäiville. Yhteyttä hän ei pitänyt eikä käynyt veteraanien tai Mannerheim-ristin ritareiden tapaamisissa. Lapsenlapsiin suhteet olivat kuitenkin lämpimät osaksi varmaan korvaten olosuhteiden pakosta etäisiksi jääneitä suhteita omiin lapsiin heidän lapsuudessaan.

Hyvin ansaitut eläkepäivät olivat kuitenkin pian luetut Heiskasen sairastuessa vakavasti

Jalkaväenkenraali K. A. Heiskanen, puolustusvoimain komentaja. Kuva: Heiskasten sukukirja.

haimasyöpään kesällä 1962. Häntä hoidettiin Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa sädehoitopoliklinikalla, jossa hänelle tehtiin myös leikkaus. Lääkärit totesivat, ettei mitään kuitenkaan enää ollut tehtävissä. Sairaalassa ollessaan hän ei ottanut omaisia lukuun ottamatta ketään ulkopuolisia vastaan. Poikkeuksen teki ainoastaan majuri Jukka Malmivaara, jota Heiskanen suuresti arvosti. Malmivaaran käsityksen mukaan Heiskanen oli tehnyt tilinsä elämän kanssa. Samaa sanoi pääesikunnan luottomies kenraaliluutnantti Jorma Järventaus, jota Heiskanen ei halunnut tavata, mutta keskusteli hänen kanssaan puhelimitse sairautensa aikana. Sädehoito ei tehonnut eikä tuohon aikaan ollut käytössä vielä tehokkaita solunsalpaajia, sytostaatteja, joten tiedossa olisi ollut tuskallinen kuolema. Kenraali päätyi tässäkin asiassa suoraviivaiseen soti-

laallisen ratkaisuun. Hän pyysi lupaa päästä käymään kotona ja matkusti kotiinsa ampuen siellä 6. marraskuuta 1962 itsensä virka-aseellaan juuri täytettyään 68 vuotta. Hänet haudattiin toiveensa mukaan yksityisesti Ahveniston hautausmaalle. Kuten vaatimattomalle ja jäyhälle miehelle kuuluu, myös hautakivi on yksinkertainen, ilman mainintoja sotilasrivistä tai virka-asemasta. Viiden sodan suomalainen maineikas rintamakomentaja oli poissa. Elämä oli alkanut vaatimattomasti ja niin hän sen myös päätti.

Tapani Pakarinen ja Hannu Heiskanen

K.A.Heiskasen hautakivi Ahveniston hautausmaalla Hämeenlinnassa.
Kuva Hannu Heiskasen arkisto.

K.A.Heiskasen ylennykset

- Hilfsgruppenführer 10. marraskuu 1916
- Vänrikki 11. helmikuuta 1918
- Luutnantti 29. toukokuuta 1918
- Kapteeni 16. toukokuuta 1920
- Majuri 16. toukokuuta 1925
- Everstiluutnantti 15. kesäkuuta 1928
- Eversti 16. toukokuuta 1938
- Kenraalimajuri 1942
- Kenraaliluutnantti 1951
- Jalkaväenkenraali 1953
- Yleisesikuntaupseerin arvonimi 29. joulukuu 1926

K.A.Heiskaselle myönnetyt kunniamerkit

- Suomen Leijonan Suurristi
- Vapaudenristi 1. lk. tammenlehvien ja rintatähden kera
- Mannerheimristin 2. lk. ritari
- Vapaudenristi 1. lk.
- Vapaudenristi 2. lk.
- Vapaudenristi 4. lk. miekan kera
- Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan 1. lk. ritarimerkki
- Vapaussodan muistomitali soljen kera
- Talvisodan muistomitali
- Jatkosodan muistomitali
- Jääkärimerkki
- Tanskan Dannebrogin ritarikunnan suurristi
- Ruotsin Miekkaritarikunnan suurristi
- Saksan 1. lk. Rautaristi
- Saksan maailmansotaan osallistuneiden kunniaristi

LÄHTEET:

Robert Brantberg: Kylmä-Kalle, Jalkaväenkenraali ja Mannerheim-ristin ritari Kaarlo Aleksanteri Heiskasen elämäntarina, 2000

Sukukirja Heiskaset: Art Mikko Heiskanen: Heiskaset sotilaina.

Wikipedia: Kaarlo Heiskanen, https://fi.wikipedia.org/wiki/Kaarlo_Heiskanen

Kansallisbiografia: Heiskanen, Kaarlo (1894 - 1962), <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/7668>

Internet: Aiheeseen liittyvät sivustot

Sodanaikaisten kenraalien muistelmia kirjallisuudesta

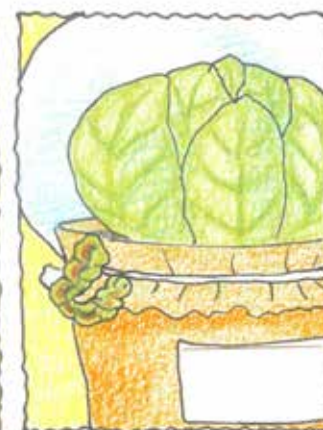
Kasvun ihti

Kasvun ihti

Kasvun ihti

Sarjakuvat: Susan Wilander © 2020

Merkkipäiviä

SYNTYMÄPÄIVIÄ

80 VUOTTA

Timo E. Heiskanen täytti 80 vuotta 10.5.2020. Timo on sukuseuran perustajajäsen ja toiminut seuran puheenjohtajana vuosina 1968-70 ja 1974-76. Timo on myös ollut seuran kunniajäsen jo huimat 40 vuotta.

70 VUOTTA

Paula Erama-Kuosmanen 2.1.2020

Aino Laakso 3.10.2020

Sukuseura onnittelee lämpimästi kaikkia merkkipäiväänsä viettäneitä ja viettäviä!

Heiskasten sukuseura

Heiskasten sukuseura on perustettu vuonna 1960 ja kuuluu maamme vanhimpiin sukuseuroihin. Sukuseuran tarkoituksena on selvittää Heiskasten suvun ja sen eri sukuhaarojen vaihteita ja historiaa, vaalia niihin liittyviä perinteitä ja edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta suvun jäsenten keskuudessa sekä tehdä sukuseura- ja sukututkimustyötä tunnetuksi ja muutenkin edistää kotiseututyötä. Sukuseura järjestää sukukokouksia ja retkiä, suorittaa ja tukee sukututkimusta, kerää ja arkistoi sukua koskevaa tietoutta sekä jakaa tutkimus- ja perinnetietoa tämän lehden ja muiden julkaisujen avulla.

Sukuseuran varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä jokainen 15 vuotta täyttänyt henkilö, joka isän tai äidin puolelta on sukuun kuuluva tai tämän puoliso. Kannatusjäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeuskelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea seuran tarkoitusta ja toimintaa.

Heiskasten Sukuseura ry:n hallitus 2019-21

Hannu Heiskanen 0500 267 422
hannu.h.heiskanen@kesko.fi
Puheenjohtaja, Sukututkimusvastaava

Aino Laakso 040 151 6969
ainolaakso@outlook.com
Jäsenhankintavastaava

Perttu Kähäri 040 774 8794
perttu.kahari@aalto.fi
Varapuheenjohtaja, Päätoimittaja

Orvokki Weckström
09 8796 119, 050 300 1602
orvokki.weckstrom@suomi24.fi
Perinnetietovastaava

Paula Erama-Kuosmanen 040 415 7018
paula.eramakuosmanen@gmail.com
Myyntivastaava

Tiina Reijonen 050 347 7207
kesapaivanhattu@gmail.com
Sukujuhlien yhteyshenkilö

Voitto Heiskanen 040 594 1486 Jäsenasiat:
heiskaset.sukuseura@gmail.com
Jäsenrekisterinhoitaja, Kirjasto- ja arkisto-
vastaava

Tapani Pakarinen 0400 316 615
tapanijou.pakarinen@gmail.com
Markkinointi- ja hankintavastaava

Liisa Heiskanen 040 709 1345
liisasiil@gmail.com
Sihteeri, Facebook- & somevastaava, Kotisi-
vuvastaava

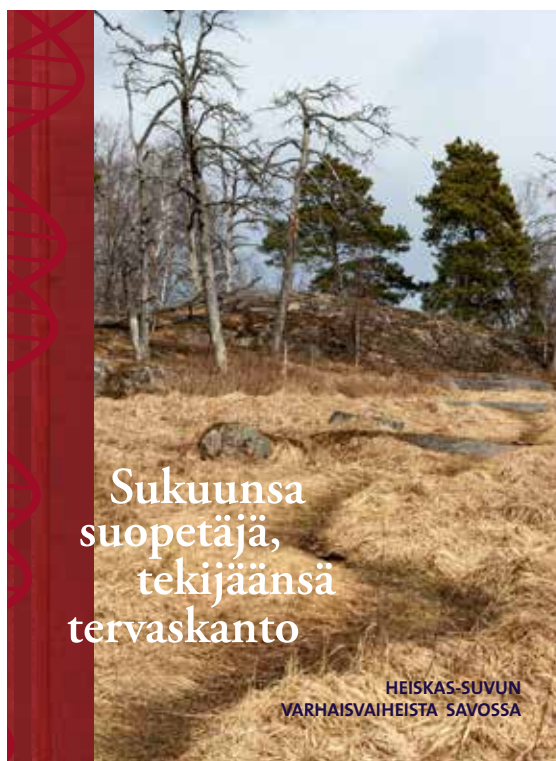
Heiskasten sukuseuran pankkiyhteys Danske Bank FI13 8000 1100 7754 45
Seuran kotisivut <http://heiskasten.sukuseura.fi>

MUISTA SUKULAISTASI SUKULAHJALLA!

Heiskasten Sukuseuran 60 vuotta - uusi historiikki nyt saatavilla

Historiikki täydentää Heiskasten Sukuseura 50 vuotta -teosta tuoden siihen mukanaan sukuseuran tapahtumat 2010-luvulla.

HINTA 9 €.

Sukuunsa suopetäjä, tekijäänsä tervaskanto

Uusi kirja tuo Heiskaset yhteen yhdistämällä DNA-tutkimuksen tulokset aiempaan sukututkimukseen.

HINTA 19 €.

Ostamalla sukutuotteita tuet Heiskasten sukuseuran työtä!

HEISKAS-LUKEMISTA KESÄKSI!

Nämä kirjat kuuluvat jokaisen Heiskasen kirjahyllyyn!

**NYT KUMMATKIN
YHTEISHINTAAN 25 €
+ KAUPAN PÄÄLLE
HEISKASTEN SUKUSEURAN
50 VUOTTA -TEOS!**

TILAA HELPOSTI! Myyntivastaava Paula Erama-Kuosmanen 040-415 7018 / paula.eramakuosmanen@gmail.com. Tilaukset toimitetaan postitse, hintoihin lisätään postikulut ja mahdolliset pakkauskulut.

